

Αναπαραστάσεις του Ζακ Κωστόπουλου στο Twitter: Στρατηγικές και αξιολόγηση

Γεωργία Φραγκάκη
Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

ABSTRACT

This paper is part of a project on the representations of processes and participants concerning the death of Zak Kostopoulos, an activist for LGTB and HIV-positive people, in 2018. My focus here is on the representations of Kostopoulos in a corpus from Twitter (210,000 words approx.) including data from the first five days after his death, while the approach followed combines (critical) discourse analysis and corpus linguistics. In the data studied Twitter users are distinguished into two main groups, the supporters and opponents of Kostopoulos, who are represented by their respective out-groups through the use of negatively evaluated words. The groups are found to follow different strategies in the representation of Kostopoulos. Supporters use positive representation, involving his functionalization as an activist and his appraisal, as well as the denial of negative representations. His opponents' main strategies include his negative representation, with an emphasis on his functionalization in the alleged robbery and his classification as a gay and drug addict, along with the recurrent use of conditionals and the comparison with other events. It is suggested that the study of how representations contribute to evaluation can be helpful in the investigation of the notions involved, and especially positioning, which is paramount in the analysis of social media corpora.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: αναπαραστάσεις, αξιολόγηση, άρνηση, (κριτική) ανάλυση λόγου, μέσα κοινωνικής δικτύωσης, στρατηγικές, σώματα κειμένων, υποθετικοί λόγοι

1. Εισαγωγή*

Το άρθρο αυτό εστιάζει στις αναπαραστάσεις του Ζακ Κωστόπουλου σε αναρτήσεις μελών του μέσου κοινωνικής δικτύωσης Twitter για πέντε ημέρες μετά τον θάνατό του στις 21 Σεπτεμβρίου 2018. Ειδικότερα, μελετώνται οι αναπαραστάσεις του από μέλη δύο βασικών ομάδων που δημιουργούνται σε σχέση με το συγκεκριμένο ζήτημα και οι στρατηγικές που ακολουθεί κάθε ομάδα. Η προσέγγιση που υιοθετείται είναι εκείνη της ανάλυσης λόγου, με αξιοποίηση ιδιαίτερα εννοιών και κατηγοριοποιήσεων της κριτικής ανάλυσης λόγου, με τη χρήση σωμάτων κειμένων (βλ. λ.χ. Baker et al. 2008, Partington et al. 2013).

Το άρθρο αυτό εντάσσεται στο πλαίσιο μιας ευρύτερης έρευνας για τις αναπαραστάσεις του γεγονότος του θανάτου του Ζακ Κωστόπουλου και των συμμετεχόντων σε αυτό σε γλωσσικά δεδομένα από ειδησεογραφικά σάιτ και από το Twitter. Όπως έχουμε δείξει στο Πολυμενέας & Φραγκάκη (2019), στο οποίο μελετήσαμε την αναπαράσταση των γεγονότων σχετικά με τον θάνατο του Ζακ Κωστόπουλου σε όλα τα άρθρα που δημοσιεύτηκαν τις πρώτες πέντε ημέρες σε πέντε δημοφιλή ειδησεογραφικά σάιτ, η αναπαράσταση υπήρξε μεροληπτική, ενώ υπάρχουν και ενδείξεις διασποράς ψευδών ειδήσεων.

Με βάση τη μελέτη των δεδομένων από τα ειδησεογραφικά σάιτ, το αρχικό αφήγημα ήταν ότι ένας τοξικομανής με την απειλή μαχαιριού μπήκε σε κοσμηματοπωλείο στην οδό Γλάδστωνος στο κέντρο της Αθήνας με σκοπό τη ληστεία και στην προσπάθειά του να βγει από τη τζαμαρία του κοσμηματοπωλείου τραυματίστηκε θανάσιμα, ενώ στη συνέχεια κατέληξε.¹ Το βράδυ της ίδιας μέρας

* Θα ήθελα να ευχαριστήσω ιδιαίτερα τον/την ανώνυμο/η κριτή για τα εποικοδομητικά σχόλια και τις ενδιαφέρουσες παρατηρήσεις, όπως επίσης και τον Κώστα Περήφανο για τη βοήθειά του στο σημαντικό στάδιο της συλλογής των δεδομένων.

¹ Για παράδειγμα, η πρώτη μετάδοση της είδησης από το ειδησεογραφικό σάιτ News247 στις 16:16 (21/9/2018) είναι η εξής: «Σκηνές πανικού επικράτησαν στο κέντρο της Αθήνας το μεσημέρι, όταν άνδρας εισέβαλε σε κοσμηματοπωλείο στην Πλατεία Κάνιγγος, με σκοπό τη ληστεία. Ο δράστης εγκλωβίστηκε

δημοσιεύεται από το ειδησεογραφικό σάιτ Protothema βίντεο στο οποίο φαίνεται ότι στην προσπάθειά του να βγει μέσα από τη τζαμαρία του καταστήματος δέχεται κλοτσιές, κυρίως από δύο άτομα, τα οποία αργότερα ταυτοποιούνται ως ο ιδιοκτήτης του κοσμηματοπωλείου και ένας ιδιοκτήτης μεσιτικού γραφείου στην περιοχή. Το ίδιο βράδυ επίσης αποκαλύπτεται ότι ο φερόμενος ως ληστής είναι ο Ζακ Κωστόπουλος, drag queen, οροθετικός και γνωστός για τη δράση του σε σχέση με τα δικαιώματα των ΛΟΑΤΚΙ και των οροθετικών ατόμων.

Η δημοσίευση του βίντεο ανοίγει τη συζήτηση για τα αίτια θανάτου του Ζακ Κωστόπουλου, που με βάση το αρχικό αφήγημα προκλήθηκε από τη σπασμένη τζαμαρία με ευθύνη του ίδιου, και οδηγεί στη σύλληψη του κοσμηματοπώλη την επόμενη ημέρα 22/9/2018 και στην αναζήτηση του άλλου προσώπου που συμμετείχε στην επίθεση. Παράλληλα, τις επόμενες μέρες δημοσιεύονται οι τοξικολογικές εξετάσεις, οι οποίες δεν έδειξαν ίχνη ναρκωτικών ουσιών, ανατρέποντας έτσι άλλη μία από τις βασικές παραδοχές του αρχικού αφηγήματος, ότι το άτομο που μπήκε στο κοσμηματοπωλείο ήταν τοξικομανής. Τέλος, άλλο ένα στοιχείο που αμφισβητείται είναι η πρόθεση με την οποία μπήκε ο Ζακ Κωστόπουλος στο κοσμηματοπωλείο, αλλά και το αν κρατούσε πράγματι μαχαίρι, καθώς δεν βρέθηκαν δαχτυλικά αποτυπώματά του στο μαχαίρι που παρουσιάστηκε ανάμεσα στα στοιχεία που συνέλεξε η Αστυνομία. Η δίκη έχει οριστεί για τις 21/10/2020 και εκεί θα επιχειρηθεί να απαντηθούν τα ερωτήματα για τα πραγματικά γεγονότα και τον ρόλο των προσώπων σε αυτά.

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται ένα χρονολόγιο βασικών γεγονότων των πέντε ημερών που μελετώνται. Είναι χαρακτηριστικό ότι μια μαρτυρία που δίνει άλλη διάσταση στα γεγονότα, αμφισβητεί δηλαδή ότι ο Ζακ Κωστόπουλος επιχείρησε κλοπή, δημοσιεύεται πρώτη φορά στο Twitter από τον Γρηγόρη Βαλλιανάτο στις 23/9/2018 και από εκεί αναπαράγεται στα συμβατικά μέσα ενημέρωσης.

Πίνακας 1. Χρονολόγιο των βασικών γεγονότων τις πρώτες πέντε μέρες από τον θάνατο του Ζακ Κωστόπουλου

Ημερομηνία	Γεγονότα
21/9	Μεσημέρι: είδηση για τραυματισμό από τζαμαρία και θάνατο «ληστή» στην Ομόνοια Βράδυ: - βίντεο που δείχνει επίθεση με κλοτσιές στον «ληστή» - αποκάλυψη της ταυτότητάς του
22/9	Σύλληψη κοσμηματοπώλη
23/9	Ανάρτηση Βαλλιανάτου στο Twitter: ο Ζακ Κωστόπουλος δεν μπήκε για να κλέψει, αλλά για να προστατευτεί
24/9	Ιατροδικαστική έκθεση για τα αίτια θανάτου
25/9	- Σύλληψη μεσίτη - Κηδεία Ζακ Κωστόπουλου

Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι το γεγονός του θανάτου του Ζακ Κωστόπουλου επηρέασε και την κεντρική πολιτική σκηνή, καθώς τα δύο μεγαλύτερα πολιτικά κόμματα τοποθετήθηκαν σε σχέση με το γεγονός, με τον ΣΥΡΙΖΑ να είναι περισσότερο υποστηρικτικός προς τον Ζακ Κωστόπουλο και την Νέα Δημοκρατία περισσότερο αποστασιοποιημένη. Χαρακτηριστικό είναι ότι η τότε εκπρόσωπος Τύπου του ΣΥΡΙΖΑ, Ράνια Σβίγκου, τοποθετήθηκε με προσωπική ανάρτηση στο Twitter για το θέμα,

---

ωστόσο μέσα στο κοσμηματοπωλείο και στην προσπάθειά του να διαφύγει έσπασε τη βιτρίνα, με αποτέλεσμα να τραυματιστεί. Αν και αιμόφυρτος, προσπάθησε να διαφύγει, ωστόσο δεν τα κατάφερε αφού στο σημείο είχαν σπεύσει άνδρες της ομάδας ΔΙΑΣ οι οποίοι και τον απόπλισαν. Ο δράστης μεταφέρεται με το ΕΚΑΒ σε νοσοκομείο της Αθήνας».

χαρακτηρίζοντας, μεταξύ άλλων, απάνθρωπο τον θάνατο του Ζακ Κωστόπουλου. Αντίθετα, ο βουλευτής της Νέας Δημοκρατίας, που βρισκόταν τότε στην αξιωματική αντιπολίτευση, Μάξιμος Χαρακόπουλος αναφέρθηκε στο γεγονός ως «τραγικό θάνατο ενός νεαρού» συνδυαστικά με άλλα γεγονότα («την παρ' ολίγον δολοφονία ενός δεκαεννιάχρονου κοριτσιού στο Αγρίνιο», «τον βιασμό μιας κοπέλας στο Ζεφύρι» και «τον ξυλοδαρμό βουλευτή του ΣΥΡΙΖΑ στην Καλαμάτα από χούλιγκαν») με στόχο να ασκήσει κριτική στην κυβέρνηση για την αύξηση της εγκληματικότητας και την απουσία αστυνόμευσης. Παράλληλα, τις πρώτες μέρες μετά τον θάνατο του Ζακ Κωστόπουλου υπήρξε συγκέντρωση μελών της Χρυσής Αυγής έξω από το κοσμηματοπωλείο, στην οποία ένα από τα συνθήματα που ακούστηκαν ήταν «Πρεζάκια και γκέι δεν είστε αναγκαίοι».

Όλα τα παραπάνω υποδεικνύουν ότι ο θάνατος του Ζακ Κωστόπουλου αποτέλεσε κεντρικό γεγονός, καθώς έφερε στην επιφάνεια διαφορετικές τοποθετήσεις για ζητήματα που συνδέονται με τα ανθρώπινα δικαιώματα, την περιθωριοποίηση και τον στιγματισμό κοινωνικών ομάδων. Οι αναπαραστάσεις του Ζακ Κωστόπουλου συνδέονται με πολλαπλά χαρακτηριστικά (σεξουαλική ταυτότητα, οροθετικότητα, τοξικοεξάρτηση, παραβατικότητα), τα οποία αποτελούν σημεία αντιπαράθεσης για κοινωνικές ομάδες με διαφορετικές ιδεολογικές πεποιθήσεις.

Στο Φραγκάκη & Πολυμενέας (υπό κρίση) μελετήσαμε τις αναπαραστάσεις του Ζακ Κωστόπουλου και των άλλων δύο βασικών δρώντων σε σώματα κειμένων από πέντε δημοφιλή ειδησεογραφικά σάιτ, που καλύπτουν το διάστημα των πρώτων πέντε ημερών μετά τον θάνατο του Ζακ Κωστόπουλου. Εφαρμόσαμε το θεωρητικό μοντέλο του van Leeuwen (2008: 52) για το δίκτυο των κοινωνικών δρώντων (social actors) και παρατηρήσαμε μεγάλη διαφορά στην αναπαράσταση του Ζακ Κωστόπουλου σε σχέση με τους άλλους δύο δρώντες, με χαρακτηριστική την αποφυγή κατονομασίας τους. Ως προς τον Ζακ Κωστόπουλο παρατηρήθηκε ότι αρχικά υπερτερεί η αναπαράσταση του *ληστή* και του *δράστη*, ενώ στην πορεία, με τη δημοσιοποίηση νέων στοιχείων που ανατρέπουν το αρχικό αφήγημα, πιο ουδέτερες αναπαραστάσεις, όπως *33χρονος*, και δευτερευόντως η αναπαράσταση του *θύματος*, χωρίς όμως να ανασκευάζεται η προηγούμενη αναπαράσταση.

Σε αυτό το άρθρο αναλύονται αναρτήσεις από το μέσο κοινωνικής δικτύωσης Twitter, στο οποίο αναμένουμε μεγαλύτερη ελευθερία στις αναπαραστάσεις του Ζακ Κωστόπουλου, καθώς το μέσο δεν είναι θεσμικό, δεν διέπεται από συγκεκριμένες αρχές (όπως θα έπρεπε να συμβαίνει για δημοσιογραφικούς οργανισμούς) και η δυνατότητα χρήσης του είναι ελεύθερη για όλους. Στην επόμενη ενότητα θα αναφερθούμε σύντομα στο κοινωνικό μέσο δικτύωσης Twitter και στη σχετική βιβλιογραφία, ενώ στην ενότητα 3 θα παρουσιαστούν τα δεδομένα της έρευνας και η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε. Στην ενότητα 4 θα παρουσιαστούν οι δύο βασικές ομάδες που διαμορφώνονται στο Twitter σε σχέση με το γεγονός του θανάτου του Ζακ Κωστόπουλου, ενώ στην ενότητα 5 η ανάλυση θα επικεντρωθεί στις αναπαραστάσεις του, όπως προκύπτουν από λεξιλόγιο που είναι στατιστικά σημαντικό στο σώμα κειμένων που μελετήθηκε, δομές με το ρήμα *ήταν* σε σχέση με το όνομα *Ζακ* και υποθετικούς λόγους που χρησιμοποιούνται. Στην ενότητα 6 θα συζητηθεί η στρατηγική της σύγκρισης με άλλα γεγονότα και στην τελευταία ενότητα θα εξαχθούν τα συμπεράσματα της έρευνας.

2. Ανάλυση λόγου και Twitter

Το Twitter είναι ένα μέσο κοινωνικής δικτύωσης, η λειτουργία του οποίου ξεκίνησε το 2006. Στο μέσο αυτό οι εγγεγραμμένοι χρήστες μπορούν να δημοσιεύουν σύντομα μηνύματα μέχρι 280 χαρακτήρες, τα οποία μπορούν να διαβαστούν και από άτομα που δεν είναι εγγεγραμμένα σε αυτό. Το Twitter έχει περίπου 330 εκατομμύρια ενεργούς

χρήστες τον μήνα,² κάτι που σημαίνει ότι οι αναρτήσεις στο μέσο αυτό μπορούν να έχουν ευρύτερη επιρροή. Στην Ελλάδα η διάδοσή του είναι πολύ μικρότερη σε σχέση με άλλες χώρες (π.χ. Η.Π.Α., Μεγάλη Βρετανία), καθώς το μέσο κοινωνικής δικτύωσης που κυριαρχεί κατά κράτος είναι το Facebook. Πιο συγκεκριμένα, κατά το έτος 2018, την χρονιά του θανάτου του Ζακ Κωστόπουλου, περίπου το 94% της εγχώριας χρήσης μέσω κοινωνικής δικτύωσης αφορά το Facebook, ενώ μόνο 0,83% το Twitter.³ Παρ' όλα αυτά, η επίδρασή του στην Ελλάδα είναι μεγαλύτερη απ' όσο φαίνεται από τα παραπάνω στοιχεία, καθώς συχνά αναρτήσεις στο Twitter αναπαράγονται σε δημοσιογραφικά άρθρα, είτε για την παρουσίαση των απόψεων συγκεκριμένων ατόμων, είτε με στόχο ένα είδος σφυγμομέτρησης της κοινής γνώμης και παρουσίασης διαφορετικών απόψεων για το ίδιο θέμα.⁴ Επιπλέον, ειδικά στην υπόθεση Ζακ Κωστόπουλου αναρτήσεις στο Twitter, όπως εκείνη του Γρηγόρη Βαλλιανάτου, έφεραν νέα στοιχεία που ανέτρεπαν προηγούμενες παραδοχές.

Στο Twitter συμμετέχουν ως χρήστες, μεταξύ άλλων, εταιρείες, ειδησεογραφικά σάιτ, φορείς και θεσμοί (π.χ. μουσεία, υπουργεία), πολιτικά και δημόσια πρόσωπα, πρόσωπα που έχουν επίδραση στο ευρύ κοινό (οι λεγόμενοι influencers), αλλά και πρόσωπα που δεν είναι γνωστά στο ευρύ κοινό για κάποια συγκεκριμένη ιδιότητά τους. Κατά συνέπεια, οι αναρτήσεις στο Twitter μπορεί να έχουν διαφημιστικό ή πληροφοριακό χαρακτήρα ή να μεταφέρουν μια είδηση, ειδικά όταν προέρχονται από φορείς, θεσμούς και ειδησεογραφικά σάιτ, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι και οι αναρτήσεις από μεμονωμένα πρόσωπα δεν μπορεί να συμβάλλουν στην αποκάλυψη πτυχών των γεγονότων (π.χ. με την ανάρτηση φωτογραφιών, βίντεο, μαρτυριών κ.λπ.), να αποτελούν δηλαδή ένα είδος μη θεσμικής δημοσιογραφίας (βλ. λ.χ. τη σχετική συζήτηση στο Zappavigna 2012: 171 κ.εξ.).

Άλλη μια σημαντική λειτουργία των αναρτήσεων είναι ο σχολιασμός ήδη γνωστών γεγονότων και η τοποθέτηση σε σχέση με αυτά. Γι' αυτό το λόγο, ένα σημαντικό μέρος της έρευνας έχει στραφεί στην υπολογιστική ανάλυση των σχολίων, των συναισθημάτων και των στάσεων που εκφράζονται από τους χρήστες αυτού του μέσου κυρίως σε σχέση με συγκεκριμένα γεγονότα, προϊόντα κ.λπ. (κυρίως στον χώρο που ονομάζεται sentiment analysis, βλ. λ.χ. Jansen et al. 2009, Pak & Paroubek 2010). Αρκετά συχνά η έκφραση άποψης στο Twitter και σε ανάλογα μέσα οδηγείται στο άκρο της ρητορικής μίσους (hate speech) για συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες σε σχέση με την εθνικότητα, το θρήσκευμα, το φύλο, τον σεξουαλικό τους προσανατολισμό κ.λπ. Η πολιτική του Twitter απέναντι στις αναρτήσεις που χαρακτηρίζονται από τέτοιου είδους ρητορική είναι αυστηρή και περιλαμβάνει τη διαγραφή αναρτήσεων ή και λογαριασμών χρηστών.⁵ Η βιβλιογραφία για την υπολογιστική ανάλυση δεδομένων από το Twitter με στόχο τον εντοπισμό των αναρτήσεων που προωθούν και αναπαράγουν το μίσος, αλλά και των αναρτήσεων που συνομιλούν με αυτές από αντίθετη όμως τοποθέτηση αναπτύσσεται ταχύτατα (βλ. λ.χ. Mathew et al. 2018, Pitsilis et al. 2018).

Την έρευνα έχει επίσης απασχολήσει η διαμόρφωση των κοινωνικών δικτύων των χρηστών του Twitter (βλ. λ.χ. Huberman et al. 2008), αλλά και η χρήση της γλώσσας στο Twitter σε σχέση με την ταυτότητα των χρηστών και τη συμμετοχή τους σε εικονικές, διαδικτυακές κοινότητες. Σύμφωνα μάλιστα με την Zappavigna (2011, 2013, 2015), σημαντική για αυτό τον σκοπό είναι η χρήση των hashtags, των ετικετών δηλαδή που συνδέουν μεταξύ τους τις αναρτήσεις οι οποίες αφορούν ένα κοινό θέμα, ενώ παράλληλα

² Τα στοιχεία προέρχονται από το STATISTA 2019: <https://www.statista.com/>

³ Τα στοιχεία προέρχονται από το διαδικτυακό εργαλείο στατιστικής <https://gs.statcounter.com/social-media-stats>

⁴ Πρβλ. <https://communicationeffect.com/twitter-in-greece/>

⁵ Βλ. λ.χ. https://blog.twitter.com/en_us/topics/company/2019/hatefulconductupdate.html

μπορεί να λειτουργούν αξιολογικά σε σχέση με το κοινό αυτό θέμα. Στο σώμα κειμένων που αναλύουμε σε αυτό το άρθρο ιδιαίτερα συχνά hashtag είναι τα # Ζακ και # Ομοιοια, τα οποία είναι περισσότερο θεματικά. Εμφανίζονται όμως και άλλα hashtags, όπως # υποκριτες, τα οποία έχουν αξιολογικό χαρακτήρα. Στο άρθρο αυτό δεν θα μελετήσουμε τη χρήση των hashtags, θα επικεντρωθούμε όμως στην αξιολόγηση, η οποία φαίνεται να αποτελεί ένα σημαντικό μέσο για την προβολή της ταυτότητας των χρηστών και τη διαμόρφωση ομάδων με διαφορετικές τοποθετήσεις (βλ. Zappavigna 2013, πρβλ. το ιδεολογικό τετράγωνο του van Dijk 1998).

Η πρόσφατη έρευνα περιστρέφεται συχνά γύρω από πολιτικά ζητήματα όπως η κριτική ανάλυση λόγου σε αναρτήσεις πολιτικών στο Twitter (λ.χ. Angouri et al. 2018), η κατασκευή της έσω και της έξω ομάδας μέσω των αναρτήσεων πολιτικών (Masroor et al. 2019), η κατασκευή της ταυτότητας ομάδων στο Twitter σε σχέση με σημαντικά πολιτικά γεγονότα (λ.χ. Jaworska & Sogomonian 2019) κ.ά. Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι αρκετά άρθρα με δεδομένα από το Twitter υιοθετούν την οπτική της (κριτικής) ανάλυσης λόγου σε συνδυασμό με την προσέγγιση των σωμάτων κειμένων (βλ. λ.χ. Zappavigna 2011, Baker & McEnery 2015, Hardaker & McGlashan 2016).

Στα ελληνικά δεν υπάρχει εκτεταμένη έρευνα σε δεδομένα από το Twitter που να συνδυάζει την προσέγγιση της (κριτικής) ανάλυσης λόγου με τα σώματα κειμένων, την οποία επιχειρούμε σε αυτό το άρθρο. Παρ' όλα αυτά, σημαντική είναι η έρευνα του Περήφανου (2019) για την υπολογιστική ανάλυση της ιδιολέκτου με βάση ένα μεγάλο σώμα κειμένων από το Twitter (πρβλ. και Mikros & Perifanos 2013) και η έρευνα των Sifianou & Bella (2019) για τις αντιλήψεις για την ευγένεια στο Twitter και τη σύνδεσή τους με την κατασκευή των ταυτοτήτων των χρηστών του (πρβλ. και Sifianou 2015).

3. Δεδομένα και μεθοδολογία

Τα δεδομένα περιλαμβάνουν αναρτήσεις στο Twitter σχετικά με το θέμα του θανάτου του Ζακ Κωστόπουλου κατά την περίοδο 21/9/2018 έως 25/9/2018, δηλαδή το πρώτο πενθήμερο μετά τον θάνατό του. Επιλέχθηκε το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, καθώς θα μπορούσαν να συλλεχθούν περισσότερα δεδομένα για το θέμα, το οποίο ήταν τότε κεντρικό θέμα συζήτησης στο Twitter (trending hashtag/topic). Επιπλέον, το διάστημα αυτό είναι σημαντικό για τη διαμόρφωση απόψεων και τοποθετήσεων σχετικά με το θέμα, αφού σε αυτό δημοσιοποιούνται στοιχεία που φωτίζουν τα γεγονότα, όπως το βίντεο στο οποίο φαίνεται η επίθεση με κλοτσιές και οι τοξικολογικές εξετάσεις, και συμβαίνουν άλλα γεγονότα ως συνέπεια των παραπάνω στοιχείων, όπως η σύλληψη των δύο βασικών δραστών της επίθεσης (βλ. σχετικά το χρονολόγιο στον Πίνακα 1). Επιπλέον, οι πέντε αυτές μέρες ολοκληρώνονται με την κηδεία του Ζακ Κωστόπουλου, η οποία σηματοδοτεί την ολοκλήρωση της πρώτης φάσης των ερευνών και παράλληλα το πέρας σε ένα διάστημα κατά το οποίο οι απόψεις και οι τοποθετήσεις έχουν γενικά ήδη αποκρυσταλλωθεί και η συζήτηση συνεχίζεται, όχι όμως πλέον υπό την πίεση των εξελίξεων.

Για την εξαγωγή των δεδομένων κατασκευάστηκε ειδικό λογισμικό για την αναζήτηση και ανάκτηση αναρτήσεων με τους όρους *ληστεία*, *Ομόνοια*, *Ζακ* και *Κωστόπουλος* για το παραπάνω χρονικό διάστημα. Στον Πίνακα 2 δίνεται ο αριθμός των λέξεων ανά ημέρα και το σύνολο των λέξεων στο σώμα κειμένων που δημιουργήθηκε, ο οποίος είναι περίπου 210.000 λέξεις. Είναι χαρακτηριστικό ότι ο αριθμός των λέξεων υπερδιπλασιάζεται μέχρι τις 23/9, στις 24/9 παρατηρείται ο μεγαλύτερος αριθμός δεδομένων, ενώ στις 25/9 μειώνεται στο επίπεδο περίπου της 23/9. Η αύξηση που παρατηρείται στις 24/9 είναι πιθανό να συνδέεται με το ότι εκείνη την ημέρα έγινε γνωστό το πόρισμα των ιατροδικαστών για τα αίτια θανάτου του Ζακ Κωστόπουλου, κάτι το οποίο πυροδότησε σχετικές τοποθετήσεις και συζητήσεις στο Twitter.

Πίνακας 2. Σώμα κειμένων από το Twitter

Ημερομηνίες	Αριθμός λέξεων
21/9	7.758
22/9	22.690
23/9	51.964
24/9	79.480
25/9	47.993
Σύνολο	209.885

Η δημιουργία, η επεξεργασία και η ανάλυση ενός σώματος κειμένων με δεδομένα από το Twitter αποτελεί μια διαδικασία με αρκετές προκλήσεις, όπως έχει επισημανθεί ήδη από τη βιβλιογραφία (βλ. λ.χ. Zappavigna 2012: 19, 22, Baker & McEnery 2015). Η επανάληψη αναρτήσεων (retweets, βλ λ.χ. Herring 2013 για τη λειτουργία τους), οι αυτόματες αναρτήσεις που γίνονται από μηχανές (bots), ο περιορισμός των χαρακτήρων που οδηγεί σε συντομεύσεις, αλλά και τα συχνά τυπογραφικά λάθη, οι ορθογραφικές αποκλίσεις, η απουσία δήλωσης του τόνου και η πιθανότητα χρήσης εναλλακτικά ελληνικών ή λατινικών χαρακτήρων (τα δύο τελευταία ιδιαίτερα για τα ελληνικά) έχουν ως αποτέλεσμα ένα σώμα κειμένων που δεν μοιάζει καθόλου με τα πιο «συμβατικά» σώματα γραπτών, ακόμα και προφορικών απομαγνητοφωνημένων κειμένων, και με αυτή την έννοια δεν μπορεί να γίνει εύκολα η επεξεργασία του με τα υπάρχοντα υπολογιστικά εργαλεία. Η επιλογή της μη παρέμβασης στα δεδομένα επηρεάζει την αποτελεσματικότητα των στατιστικών τεστ και την ποσοτική ανάλυσή τους. Παρ' όλα αυτά, για λόγους πιστότητας των δεδομένων δεν έγινε καμία παρέμβαση. Λαμβάνοντας υπόψη αυτούς τους περιορισμούς, χρησιμοποιήθηκαν έννοιες και εργαλεία της γλωσσολογίας σωμάτων κειμένων που παρέχουν ποσοτικά δεδομένα ως βάση για την ποιοτική ανάλυση στην οποία επικεντρώνεται το άρθρο.

Σε σχέση με τη διαδικασία που ακολουθήθηκε, τα δεδομένα αποθηκεύτηκαν σε αρχεία απλού κειμένου ανά ημέρα. Δεν αποθηκεύτηκαν δηλαδή εικόνες, βίντεο και γενικά δεδομένα άλλων τροπικοτήτων, τα οποία συνδυάζονται πολύ συχνά με κείμενο στις αναρτήσεις στο Twitter. Περιλήφθηκαν όλες οι αναρτήσεις, μεταξύ των οποίων και εκείνες που επαναλάμβαναν άλλες αναρτήσεις. Επίσης, δεν έγινε χαρακτηρισμός (annotation) του σώματος κειμένων, παρότι στην πορεία της ανάλυσης ήταν φανερό ότι η αρχή και το τέλος κάθε ανάρτησης, αλλά και η επανάληψη άλλων αναρτήσεων θα ήταν χρήσιμο να έχουν χαρακτηριστεί.

Το σώμα κειμένων από το Twitter συγκρίθηκε με ένα σώμα κειμένων αναφοράς 42.000 λέξεων που δημιουργήθηκε με δεδομένα από πέντε δημοφιλή ειδησεογραφικά σάιτ (News247, Newsbeast, Newsbomb, Newsit, Protothema) για την ίδια χρονική περίοδο (21/9-25/9) και περιλαμβάνει όλα τα άρθρα που δημοσιεύτηκαν εκείνες τις ημέρες για το ίδιο θέμα, με σκοπό να εξαχθούν οι λέξεις-κλειδιά, δηλαδή οι λέξεις που είναι στατιστικά σημαντικές στο σώμα κειμένων από το Twitter σε σχέση με το συγκρινόμενο σώμα κειμένων (βλ. Φραγκάκη & Πολυμενέας υπό κρίση). Ο υπολογισμός των λέξεων-κλειδιών έγινε με τη χρήση του AntConc 3.5.8, και συγκεκριμένα το στατιστικό τεστ χ^2 ($p < 0,05$). Η επιλογή της σύγκρισης του σώματος κειμένων από το Twitter με ένα ίδιο θεματικά σώμα κειμένων από ειδησεογραφικά σάιτ είναι ιδιαίτερα σημαντική αν λάβουμε υπόψη ότι πολύ συχνά οι αναρτήσεις στο Twitter, κάτι που παρατηρήθηκε και στα δεδομένα αυτής της μελέτης, αναφέρονται ή επαναλαμβάνουν τίτλους άρθρων διαδικτυακών εφημερίδων και ειδησεογραφικών σάιτ. Δίνεται έτσι η δυνατότητα να εστιάσουμε στις αναπαραστάσεις που είναι στατιστικά σημαντικές στο μελετώμενο σώμα, άρα τα σημεία στα οποία οι αναπαραστάσεις διαφέρουν στο Twitter.

Η λίστα των λέξεων-κλειδιών, όπως ήταν αναμενόμενο, περιλάμβανε αρκετά στοιχεία με λατινικά στοιχεία, που αποτελούν μέρη ηλεκτρονικών διευθύνσεων και συνδέσμων (π.χ. <https>, <com>, <www>) και hashtags, αλλά και τύπους με ελληνικούς χαρακτήρες που σχετίζονται με ειδικά στοιχεία της επικοινωνιακής περίπτωσης (π.χ. *χρήστη*). Στις 50 πρώτες λέξεις-κλειδιά, για παράδειγμα περιλαμβάνονται μόνο τέτοιοι τύποι και τέσσερις τύποι με ελληνικούς χαρακτήρες: *ζακ*, *ομονοια*, *ειναι*, *κωστόπουλου*. Οι δύο πρώτοι περιλαμβάνονται με αυτή τη μορφή κυρίως σε hashtags. Ο τύπος *ειναι* είναι άτονος, κάτι ιδιαίτερα συχνό στο σώμα κειμένων, καθώς ολόκληρες αναρτήσεις μπορεί να είναι άτονες. Ο τελευταίος τύπος είναι η γενική του ονόματος του Ζακ Κωστόπουλου, ο οποίος περιλαμβάνεται κατά κύριο λόγο σε αναρτήσεις που επαναλαμβάνονται (retweets) και προέρχονται από άρθρα σε ειδησεογραφικά σάιτ.

Λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες ενός σώματος κειμένων με αναρτήσεις από το Twitter, επικεντρώσαμε τη μελέτη μας σε λέξεις-κλειδιά με ελληνικούς χαρακτήρες (άτονες και τονισμένες) από ολόκληρη τη λίστα, οι οποίες συνδέονται με αναπαραστάσεις του Ζακ Κωστόπουλου, αλλά και των «αντίπαλων» ομάδων που δημιουργούνται στο κοινωνικό δίκτυο Twitter με αφορμή τον Ζακ Κωστόπουλο. Όλες οι λέξεις-κλειδιά που επιλέχθηκε να μελετηθούν αποτελούν λεξικά στοιχεία, με εξαίρεση το γραμματικό στοιχείο *αν*. Οι δομές στις οποίες συμμετέχει το *αν* θεωρήθηκε ότι αξίζει να μελετηθούν, καθώς φαίνεται να συμβάλλουν σε μια χαρακτηριστική στρατηγική στα δεδομένα, που επαναλαμβάνεται από συγκεκριμένη ομάδα.

Για τη μελέτη των λέξεων-κλειδιών χρησιμοποιήθηκαν τα εργαλεία των συμφραστικών πινάκων, των συνάψεων και των λεξικών συμπλεγμάτων (βλ. Γούτσος & Φραγκάκη 2015). Επίσης, χρειάστηκε συστηματικά να ανατρέχουμε στο ευρύτερο περικείμενο έτσι ώστε να έχουμε τη συνολική εικόνα της ανάρτησης. Δεν μελετήθηκαν ποιοτικά οι αναρτήσεις που επαναλαμβάνουν τίτλους ή αποσπάσματα κειμένων από ειδησεογραφικά σάιτ. Η συμπερίληψή τους εξαρχής έγινε για να μπορούμε να έχουμε πληρέστερη εικόνα της διάδοσης αναπαραστάσεων που εμφανίζονται στα διαδικτυακά μέσα ενημέρωσης, η έκταση της οποίας μπορεί να μας δίνει στοιχεία και για την υιοθέτηση των αναπαραστάσεων αυτών από τους συμμετέχοντες στο Twitter. Παρ' όλα αυτά η ποιοτική συνεξέτασή τους με τις υπόλοιπες αναρτήσεις θα συσκότιζε τις αναπαραστάσεις και τις στρατηγικές που χρησιμοποιούν οι απλοί χρήστες του κοινωνικού μέσου.

4. Διαμόρφωση έσω και έξω ομάδων

Στις λέξεις-κλειδιά του σώματος κειμένων από το Twitter εντοπίστηκαν ορισμένες που συνδέονται με δύο κύριες ομάδες σε σχέση με τα γεγονότα που οδήγησαν στον θάνατο του Ζακ Κωστόπουλου. Σύντομα θα μπορούσαμε να τους χαρακτηρίσουμε ως «υποστηρικτές» και «αντιπάλους». Οι υποστηρικτές τοποθετούν στην έσω ομάδα τον Ζακ Κωστόπουλο και όσους τον υποστηρίζουν και στην έξω ομάδα τα πρόσωπα που του συμπεριφέρθηκαν με βία ή που ανέχθηκαν την άσκηση βίας και όσους τα υπερασπίζονται ή μιλούν υποτιμητικά για τον Ζακ Κωστόπουλο. Αντίθετα, οι αντίπαλοι τοποθετούν στην έσω ομάδα τον ιδιοκτήτη του κοσμηματοπωλείου και τον ιδιοκτήτη του μεσιτικού γραφείου και όσους τους υπερασπίζονται και στην έξω ομάδα τον Ζακ Κωστόπουλο και όσους τον υπερασπίζονται. Όπως προβλέπει το ιδεολογικό τετράγωνο του van Dijk (1998), η έσω ομάδα αξιολογείται θετικά και μετριάζονται τα αρνητικά της, ενώ η έξω ομάδα αξιολογείται αρνητικά και μετριάζονται τα θετικά της.

Είναι σημαντικό ότι στις λέξεις-κλειδιά περιλαμβάνεται λεξιλόγιο που συνδέεται μόνο με την έξω ομάδα τόσο των υποστηρικτών όσο και των αντιπάλων του Ζακ Κωστόπουλου, οι οποίες αξιολογούνται αρνητικά, όπως θα φανεί στη συνέχεια. Οι υποστηρικτές αναπαριστούν τους δράστες της επίθεσης αλλά και ευρύτερα την έξω

ομάδα ως *νοικοκυραίους* και *κυρ-Παντελήδες*. Οι δύο αυτές αναπαραστάσεις δεν εμφανίζονται πρώτη φορά σε σχέση με το συγκεκριμένο γεγονός. Η λέξη *νοικοκυραίος* έχει αρνητική σημασία στα δεδομένα που μελετάμε, όπως φαίνεται και από τα παραδείγματα που ακολουθούν, στα οποία προσδιορίζεται από θετικές λέξεις (π.χ. *φιλήσυχους*) των οποίων η θετική σημασία ανατρέπεται στο συγκεκριμένο συγκεκριμένο, από λέξεις με αρνητική σημασιολογική προσωδία (*διάφοροι*, βλ. Φραγκάκη 2010: 271-272) και νεολογισμούς με αρνητική σημασία (*χρυσάγανακτησμένοι*).

(1) Το όνομα του ήταν Ζακ Κοστόπουλος και δολοφονήθηκε από τους φιλήσυχους νοικοκυραίους. (22/9/2018)⁶

(2) Οικογένεια Ζακ Κωστοπουλου: οι μπατσοι βρήκαν χρήματα στο σπιτι, άλλη μια φορά καταρρίπτεται το σενάριο περι ληστείας που διέδιδαν διάφοροι χρυσάγανακτησμενοι νοικοκυραίοι. (24/9/2018)

Είναι ενδιαφέρον ότι η έξω ομάδα των νοικοκυραίων συχνά χαρακτηρίζεται και ιδεολογικά, όπως φαίνεται στο 2, καθώς συνδέεται με τη Χρυσή Αυγή.

Αναζητήσαμε τη λέξη *νοικοκυραίος* ενδεικτικά στην ονομαστική ενικού και στην ονομαστική πληθυντικού στο σώμα κειμένων eITenTen14, το οποίο αποτελείται από περίπου 2 δισεκατομμύρια λέξεις και δημιουργήθηκε με ελληνικά δεδομένα του 2014 από το διαδίκτυο (διαθέσιμο μέσω του Sketch Engine). Είναι χαρακτηριστικό ότι σε ένα τυχαίο δείγμα 10 εμφανίσεων στην ονομαστική ενικού η λέξη κατά κύριο λόγο συνεμφανίζεται με αρνητικό λεξιλόγιο όπως *πρόσχημα*, *παπαδαριό* (παράδειγμα 1), *αμόρφωτος*, *βλάκας* (παράδειγμα 2), *οργισμένα* (παράδειγμα 6), *πέφτει μέσα στο λάκκο*, *φρόντισαν να τον φοβίσουν* (παράδειγμα 8), *επαγγελματίας δολοφόνος* (παράδειγμα 9), *εξοργίζεται*, *σηκώνει χέρι* (παράδειγμα 10), θετικό λεξιλόγιο που η χρήση του αντιστρέφεται στο ευρύτερο περικείμενο όπως *άξιος* (παράδειγμα 3) και λεξιλόγιο με αρνητική σημασιολογική προσωδία όπως *γνωστός* (παράδειγμα 6, βλ. σχετικά Φραγκάκη 2010: 149-150). Είναι επίσης ενδιαφέρον ότι στα παραδείγματα 4 και 8 χρησιμοποιείται εντός εισαγωγικών με αναφορά στη νεότερη (αρνητική) σημασία της λέξης.

1. θέλει με πρόσχημα την "προστασία της ορθοδοξίας". </s><s> Τότε ο **νοικοκυραίος** συντασσόταν μαζί τους, όπως και το παπαδαριό, αφού δεν
2. και τα χέρια σηκώθηκαν ψηλά "για να χαιρετήσουν τον ήλιο", ο **νοικοκυραίος** παντελώς αμόρφωτος και βλάκας καθώς είναι, επέμενε πως
3. το χριστεπώνυμον πλήθος, πόσο άξιος Έλληνας είναι ο **νοικοκυραίος** κ. Σαμαράς, που δύο μέρες μετά θα αποδείκνυε και πόσο
4. , όπου ο καπιταλισμός δεν αφήνει όρθιο κανένα δικαίωμα, ο "**νοικοκυραίος**" που θέλει "μια καλή δουλίτσα με ένα καλό μισθό" μπορεί να
5. σου λέει, αυτοί θα έρθουν τώρα να μας σώσουν; </s><s> Επίσης ο μέσος **νοικοκυραίος** αρχίζει και ξυπνάει, έχει μάτια και βλέπει, βλέπει ότι σε
6. ιδεώδη", όπως οργισμένα μας δήλωσε γνωστός **νοικοκυραίος**, εμπορούμενος από την πατριωτική ιδεολογία του
7. Τσακνής συμπλήρωσε: "Βρίσκομαι εδώ, σαν γονιός και **νοικοκυραίος**, δίπλα στα παιδιά μου που σπουδάζουν και τους καθηγητές
8. η ΝΔ πέφτει μέσα στο λάκκο που η ίδια σκάβει: Γιατί ο ίδιος "**νοικοκυραίος**", που φρόντισαν να τον φοβίσουν, είναι αυτός που θα
9. προσέφεραν οι Ναζί. </s><s> Είχε και παιδάκια. </s><s> Οικογενειάρχης. </s><s> **Νοικοκυραίος**. </s><s> Κι όμως εκ παραλλήλου ήταν και επαγγελματίας δολοφόνος.

⁶ Σε όλα τα παραδείγματα δεν έχουν γίνει ορθογραφικές, τυπογραφικές και άλλες παρεμβάσεις, αλλά παρατίθενται όπως ακριβώς δημοσιεύτηκαν.

10. δεν έχεις να περιμένεις από τους νοικοκυραίους. </s><s> Ο **νοικοκυραίος** μπορεί να εξοργίζεται, μπορεί ακόμα και να σηκώσει χέρι,

Έχει ενδιαφέρον επίσης ότι σε ένα τυχαίο δείγμα 10 εμφανίσεων της ίδιας λέξης στην ονομαστική πληθυντικού μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι στις περισσότερες περιπτώσεις βρίσκεται σε θετικά συμφραζόμενα, με εξαίρεση τα παραδείγματα 4, 6 και 7, στα οποία η λέξη χρησιμοποιείται με τη νεότερη αρνητική της σημασία. Είναι χαρακτηριστικό ότι στα παραδείγματα με θετική σημασία η μελετώμενη λέξη χρησιμοποιείται συχνά με κατηγορηματική χρήση (παραδείγματα 1, 2, 5, 9) και σε ορισμένες περιπτώσεις μάλιστα δέχεται διαβάθμιση (παράδειγμα 1), ενώ στα παραδείγματα με αρνητική σημασία η λέξη λειτουργεί περισσότερο ως κατονομασία (πρβλ. personalised negative assertion, Culpeper 2011: 135).

1. μας δεν έλειψε ποτέ τίποτε, γιατί οι γονείς μου ήταν πολύ **νοικοκυραίοι**: Κωνσταντινουπολίτης ο πατέρας, Σμυρνιά η μάνα,
2. περί Τέχνης, είναι σαθρές. </s><s> Ας είμαστε καλοί άνθρωποι, **νοικοκυραίοι**, σοβαροί και υπάρχει και η Τέχνη...αυτό, νεαρέ μου φίλε
3. ιδιοκτησίες μεσαίων κατοικιών θα υπάρχουν. </s><s> Οι παλιοί **νοικοκυραίοι**, θα πληρώνουν... νοίκι για να μένουν τα πρώην σπίτια τους,
4. μπλαμπλα που δεν έπεις κανέναν. </s><s> Αν δεν θέλουν οι **νοικοκυραίοι** η "επανάστα" δεν γίνεται. </s><s> Τα ακούς chrisvet?
5. συνεχώς αισθάνονταν σαν ξένοι. </s><s> Σε κανένος το σπίτι δεν ήταν **νοικοκυραίοι**. </s><s> Παντού φροντίζανε ποιός θα τους περιοποιηθεί πιο πολύ.
6. "έφευγαν όπως τα πακέτα με τις πίτσες τις νύχτες που οι **νοικοκυραίοι** βλέπουν Τσάμπιονς Λιγκ. </s><s> Αν υπήρχαν και "μπουκάλια μετοχών
7. τη διαταγή. </s><s> Φοβάμαι τον δικό τους φόβο. </s><s>Φρόνιμοι... </s><s>**Νοικοκυραίοι** ... </s><s> Φιλήσυχοι... </s><s> Υπάκουοι... </s><s> Σε σας απευθύνομαι.
8. περισσότερα από αυτά είναι κλειστά. </s><s> Δηλαδή έχουν φύγει οι **νοικοκυραίοι** τους είτε στο εξωτερικό είτε σε πόλεις ανά την Ελλάδα,
9. μέσα στην ελληνική κοινωνία, να γίνουν και αυτοί σωστοί **νοικοκυραίοι**, να ενταχθούν στην ελληνική κοινωνία, που θα βοηθήσει στην
10. κάποιος μέχρι 5000 ευρώ που είναι ο μεγάλος όγκος, οι μικροί **νοικοκυραίοι** που αδυνατούν να πληρώσουν, ρυθμίζεται το ληξιπρόθεσμο

Όπως προκύπτει από τα δεδομένα του eITenTen14, η λέξη εμφανίζεται με δύο σημασίες, η μία θετική (κυρίως στον πληθυντικό) και η άλλη αρνητική (κυρίως στον ενικό).⁷ Με τη δεύτερη αυτή σημασία χρησιμοποιείται στα δεδομένα από το Twitter.

Η αναπαράσταση της έξω ομάδας ως *κυρ-Παντελήδες* αποτελεί διακειμενική αναφορά στο τραγούδι «Ο κυρ-Παντελής» του Πάνου Τζαβέλλα, το οποίο αναφέρεται σε έναν μικροαστό που αξιολογεί ως υψηλότερη αξία στη ζωή το χρήμα. Και αυτή η φράση, όπως και οι *νοικοκυραίοι*, χρησιμοποιείται σε αρνητικό συγκείμενο. Στο παράδειγμα που ακολουθεί προσδιορίζεται από το *εκφρασισμένοι*, συνδέοντας έτσι την έξω ομάδα με φασιστικές αντιλήψεις, κατ' αναλογία με το *νοικοκυραίοι* όπως παρατηρήσαμε παραπάνω.

(3) Να σημειώσουμε καλά την ημέρα: 21/9. Ημέρα που οι εκφρασισμένοι *κυρ-Παντελήδες* σκότωσαν το γελαστό παιδί και αντιφασίστα Ζακ. # antifa

⁷Την αρνητική σημασία της λέξης, η οποία έχει διαμορφωθεί τα τελευταία χρόνια, επισημαίνει και ο Ν. Σαραντάκος σε σχετική δημοσίευση στο: <https://sarantakos.wordpress.com/2018/09/26/noikokyri/>. Την σχολιάζει μάλιστα σε αντίστιξη με τη θετική λέξη *νοικοκύρης*. Αξίζει να σημειωθεί ότι στα δεδομένα που μελετάμε και η λέξη *νοικοκύρης* (και στους δύο αριθμούς), η οποία βέβαια είναι αρκετά σπανιότερη από άποψη συχνότητας, έχει αρνητική σημασία και φαίνεται να χρησιμοποιείται αντί του *νοικοκυραίος*.

Επιπλέον, με έμμεσο τρόπο γίνεται σύνδεση της έξω ομάδας των υποστηρικτών με τα μέλη του κόμματος της Χρυσής Αυγής (*χρυσανγίτες*), με τα οποία παρ' όλα αυτά δεν τους ταυτίζουν. Στα παραδείγματα που ακολουθούν οι *νοικοκυραίοι* και οι *φιλελεύθεροι*, οι οποίοι τοποθετούνται στην έξω ομάδα των υποστηρικτών παρουσιάζονται να συντάσσονται με τους χρυσανγίτες ή να ανέχονται βίαιες ενέργειές τους.

(4) Γιατί, άραγε, δεν έχουμε περιστατικά νοικοκυραίων να επιτίθενται σε χρυσανγίτες, όταν τους βλέπουν να ξυλοκοπούν ανθρώπους μέσα στο τρένο ή σε ένα λεωφορείο; # Ζακ # Ομοιοια (22/9/2020)

(5) Μέσα στην όλη μαυρίλα, σκάω χαμόγελο κάθε φορά που διάφοροι αυτοπροσδιοριζόμενοι φιλελεύθεροι πέφτουν στην παγίδα να χωρίσουν στρατόπεδα με αφορμή τον # Ζακ κ δεν συνειδητοποιούν καν πως τοποθετούν τους εαυτούς τους δίπλα στους χρυσανγίτες. (24/9/2020)

Οι αντίπαλοι του Ζακ Κωστόπουλου αναπαριστούν την έξω ομάδα και τον ίδιο τον ως *αριστερά* και *αριστερούς*. Η *αριστερά* στα δεδομένα μας αποτελεί πόλο έλξης αρνητικής αξιολόγησης (βλ. Φραγκάκη 2010: 362), καθώς βρίσκουμε στο συγκεκριμένο της λέξης πολλά αρνητικά στοιχεία όπως *ζεφτιλισμένη, υποκρισία, έχει σαπίσει, ιδεολογική ένδεια, βρωμιά, σάπιο πολιτικό σύστημα, ο πάτος της αριστεράς και της προόδου*. Το ίδιο συμβαίνει και με το επίθετο *αριστερός* (ουσιαστικοποιημένο ή όχι), το οποίο συνεμφανίζεται με αρνητικό λεξιλόγιο όπως *σκύλευαν, νέο γύρο λασπόματος, ευαισθητούληδες, υποκριτές, τεμπέληδες, την καλή και αποδεκτή βία των αριστερών, αποβράσματα, φασισταριά, ερπετά, καθίκια, κοράκια, γουρουνία, τιμωροί, υπόκοσμος, παρακράτος, εγκληματίες*. Παραδείγματα της αρνητικής αξιολόγησης που έλκει η *αριστερά* και οι *αριστεροί*, τα οποία συνδέονται με την έξω ομάδα των αντιπάλων, είναι και τα ακόλουθα:

(6) Εάν εκεί στην # Ομοιοια δεν “δολοφονούσαν” τον Ζακ Πουστώ και πέθαινε ο κοσμηματοπώλης, πόση προβολή πιστεύετε οτι θα είχε το θέμα; Θα μιλούσε έτσι η Σβίγγου & ο Βούτσης; Σε μια χώρα σήψης & παρακμής προσπαθούν να φτιάξουν νέους “ήρωες” τύπου Φύσσα... Αυτή είναι η Αριστερά.. (23/9/2018)

(7) Ο ΔΡΟΜΟΣ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΕΡΟΥ ...Πούστης, ύστερα AIDS, μετά κλεπτομανής, μετέπειτα ναρκομανής, αργότερα ένοπλος ληστής & καταλήγει νεκρός # Ζακ (25/9/2018)

(8) Η αλληλεγγύη των ακροαριστερών στον νεκρό ζακ είναι ενδεικτική της σκατοψυχίας τους. Τον είχαν πλήρως γραμμένο οσο ζούσε κ τώρα κάνουν ταμείο πάνω στο νεκρό. Αριστερος = επικίνδυνο , μη ανθρώπινο είδος ζωής π μολύνει τον πλανήτη (23/9/2018)

Χαρακτηριστική για την αρνητική αξιολόγηση της *αριστεράς* και των *αριστερών* είναι και η χρήση και άλλων σύνθετων ή παράγωγων λέξεων στο σώμα κειμένων που μελετάμε, πολλές από τις οποίες θα μπορούσαμε να χαρακτηρίσουμε ως νεολογισμούς, όπως *αριστεροαναρχότσουρμο, αριστεροαυριανισμός, αριστεροναζί, αριστεροφασίστες, αριστεροπαραφροσύνη, αριστεροκάφροι, αριστερόγιδα, αριστεράντζα, αριστερόπουλα* κ.ά.

5. Αναπαραστάσεις του Ζακ Κωστόπουλου στα δεδομένα

5.1. Αναπαραστάσεις με βάση τις λέξεις-κλειδιά

Οι δύο βασικές ομάδες που δημιουργούνται στο Twitter σε σχέση με τα γεγονότα που οδήγησαν στον θάνατο του Ζακ Κωστόπουλου αναπαριστούν τα γεγονότα αυτά και τα βασικά πρόσωπα που εμπλέκονται με διαφορετικό τρόπο. Εδώ εστιάζουμε στην αναπαράσταση του Ζακ Κωστόπουλου, η οποία φαίνεται να συγκεντρώνει το κύριο ενδιαφέρον στο Twitter. Είναι χαρακτηριστικό ότι το όνομα *Ζακ* είναι πολύ σημαντική

λέξη-κλειδί (στην τέταρτη θέση της λίστας των λέξεων κλειδιών μετά από στοιχεία στα λατινικά που αποτελούν μέρη ηλεκτρονικών συνδέσμων) και εμφανίζεται και πολύ συχνά ως hashtag στο σώμα κειμένων.⁸

Επίσης, και άλλο λεξιλόγιο που αναφέρεται στον Ζακ Κωστόπουλο περιλαμβάνεται στη λίστα των λέξεων-κλειδιών, όπως *πρεζόνι*, *πρεζάκι*, *ήρωας*. Οι δύο πρώτες λέξεις συνδέονται με το αρχικό αφήγημα στο οποίο παρουσιαζόταν ως τοξικομανής και είναι αναμενόμενο να αποτελούν λέξεις-κλειδιά στο Twitter, καθώς προέρχονται από τον καθημερινό προφορικό λόγο. Παράλληλα, η στατιστική τους σπουδαιότητα στο Twitter φανερώνει ότι το ζήτημα της πιθανής τοξικοεξάρτησής του συζητήθηκε πιο εκτεταμένα στο μέσο αυτό απ' ό,τι στα ειδησεογραφικά σάιτ, τα οποία έχουν την ευθύνη της μετάδοσης ειδήσεων που προηγουμένως έχουν ελέγξει για την αξιοπιστία τους, ακόμη και αν δεν το κάνουν πάντοτε επιτυχημένα.

Η λέξη *ήρωας* εμφανίζεται σε αναρτήσεις αντιπάλων, οι οποίοι υποστηρίζουν ότι οι υποστηρικτές του Ζακ Κωστόπουλου τον παρουσιάζουν ως ήρωα και διαμαρτύρονται για αυτό. Όπως φαίνεται από τα παραδείγματα 9 και 10, στα άμεσα συμφραζόμενα της λέξης *ήρωας* υπάρχουν λέξεις με αρνητική σημασία όπως *τσογλάνι* (στο 10 μάλιστα εμφανίζεται συσσώρευση λέξεων με αρνητική σημασία) που αναφέρονται στον Ζακ Κωστόπουλο. Με αυτόν τον τρόπο δημιουργείται αντίθεση ανάμεσα στην πραγματικότητα όπως την αντιλαμβάνονται οι αντίπαλοι και οι υποστηρικτές, αφού για τους πρώτους ο Ζακ Κωστόπουλος είναι ένα πρόσωπο που αξιολογείται αρνητικά, ενώ για τους δεύτερους φαίνεται να αξιολογείται τόσο πολύ θετικά, ώστε να θεωρείται ήρωας.

(9) Ζακ Κωστόπουλος. Άλλο ένα τσογλάνι που δυστυχώς θα το κάνουμε εθνικό ήρωα. # Ομοιοια (23/9/2018)

(10) ΕΚΑΝΑΝ ήρωα ένα κλέφτη πρεζόνι ανώμαλο αρρωστημένο κορμί που απείλησε να σκοτώσει κιάλας τον ιδιοκτήτη αλλά αυτοτραυματισε τον εαυτό του το πρεζόνι. ΑΥΤΑ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΑΞΙΕΣ ΤΟΥΣ. Πάνω από 500 ανώμαλοι στην πορεία για τον Ζακ. (23/9/2018)

Στο παράδειγμα 11 η καταγγελλόμενη ηρωοποίηση του Ζακ Κωστόπουλου συνδέεται σαφώς με την έξω ομάδα των αντιπάλων του, η οποία μάλιστα αξιολογείται αρνητικά (*ψευτοαριστεράς*).

(11) Είναι απίστευτο παντως πως σε χρονο dt έχει γίνει ήρωας της ψευτοαριστερας ο Ζακ, δυστυχως ομως δεν εκλαψαν τοσο για την κοπελα που εφαγε την βολιδα στο κεφαλι προχθες. Δυο μετρα και σταθμα. Χρησιμοποιειται ο Ζακ για κομματικους λογους. Κριμα. # zakkostopoulos (24/9/2018)

(12) τελος αυτοι που νομιζουν πως ηρωοποιουμε τον Ζακ επειδη απλά δε γουσταραμε που εφαγε τις κλωτσιες στο κεφαλι που τον σκοτωσαν, είναι αξιοι της νομημοσυνης τους (24/9/2018)

Η ανάρτηση στο παράδειγμα 12 συνομιλεί με την ανάρτηση στο 11 και όλες τις ανάλογες αναρτήσεις αμφισβητώντας την ίδια την παραδοχή στην οποία βασίζονται τα παραδείγματα 9-11, ότι δηλαδή οι υπερασπιστές επιχειρούν την ηρωοποίησή του. Στο παράδειγμα 11 αξίζει επίσης να σημειωθεί η στρατηγική της σύγκρισης με άλλα γεγονότα, τα οποία θεωρούνται εξίσου σημαντικά ή και σημαντικότερα, η οποία ακολουθείται από τους αντιπάλους και θα συζητηθεί αναλυτικότερα στη συνέχεια. Εδώ, για παράδειγμα, γίνεται σύγκριση με μια δεκαεννιάχρονη κοπέλα η οποία τραυματίστηκε

⁸ Η σπουδαιότητα της λέξης βέβαια ενισχύεται και από το γεγονός ότι αποτελεί μία από τις λέξεις που χρησιμοποιήθηκαν για τη δημιουργία του σώματος κειμένων αναρτήσεων από το Twitter.

από φωτοβολίδα, που υποστηρίχθηκε ότι εκτοξεύτηκε από αναρχικό, κατά τη διάρκεια επεισοδίων σε πορεία στη μνήμη του Παύλου Φύσσα.

5.2. Αναπαραστάσεις σε δομές με το ήταν

Για να προσδιοριστούν περαιτέρω οι αναπαραστάσεις του Ζακ Κωστόπουλου στο σώμα κειμένων από το Twitter μελετήθηκαν όλες οι συνάψεις της λέξης Ζακ με το ρήμα ήταν σε εύρος πέντε λέξεων δεξιά και πέντε λέξεων αριστερά. Οι δομές αυτές με το ήταν αποτελούν συσχετιστικές διαδικασίες (relational processes), οι οποίες κατά τους Halliday & Matthiessen (2004: 172 κ.εξ.) συνδέονται με την απόδοση ιδιοτήτων (attributive) και τον προσδιορισμό της ταυτότητας των οντοτήτων (identifying). Καταγράφηκε όλο το λεξιλόγιο που συνδέεται με τον Ζακ Κωστόπουλο μέσω του ρήματος ήταν και απομονώθηκαν για να μελετηθούν χωριστά οι περιπτώσεις άρνησης με τη δομή δεν ήταν και οι περιπτώσεις στις οποίες το ήταν βρισκόταν σε υποθετική πρόταση με το αν.

5.2.1. Αναπαραστάσεις σε καταφατικές δομές

Στον Πίνακα 3 συγκεντρώνονται όλες οι αναπαραστάσεις του Ζακ Κωστόπουλου που εμφανίζονται σε καταφατικές δομές με το ρήμα ήταν και διακρίνονται σε τρεις κύριες κατηγορίες⁹ με όρους του μοντέλου του van Leeuwen (2008: 39 κ.εξ.) για τους κοινωνικούς δρώντες. Η πρώτη κατηγορία περιλαμβάνει αναπαραστάσεις που συνδέονται με τον κοινωνικό ρόλο ή το επάγγελμα του Ζακ Κωστόπουλου (απόδοση ρόλου, functionalization), η δεύτερη κατηγορία αναπαραστάσεις που συνδέονται με την τοποθέτησή του σε μια κοινωνική ομάδα με βάση χαρακτηριστικά όπως η ηλικία, το κοινωνικό φύλο, ο σεξουαλικός προσανατολισμός, η κοινωνική τάξη κ.ά. (κοινωνική ταξινόμηση, classification) και η τρίτη κατηγορία αξιολογικές κρίσεις (appraisement).

Πίνακας 3. Αναπαραστάσεις του Ζακ Κωστόπουλου σε καταφατικές δομές με το ήταν

Απόδοση ρόλου	Κοινωνική ταξινόμηση	Αξιολογική κρίση
ληστής κλέφτης, κλεφτρόνι	ομοφιλόφιλος, γκέι, gay, αδερφή, πουστής, πουστοτραβελι, πουστακι	ένα (πολύ/ήσυχο/καλό και) φοβισμένο παιδί
drag queen	τοξικομανής, τζάνκι, πρεζόνι, λιώμα, ναρκομανής, πρεζακι, τέρμα φτιαγμένος χρήστης ναρκωτικών, τοξικοεξαρτημένος, υπό την επίρρεα ουσιών, φτιαγμένος, χαπακίας, μαστουρωμένος, χρήστης, ένα τελειωμένο τζάνκι	(ένα) καλό παιδί, ένας υπέροχος/ωραίος άνθρωπος, ένα υπέροχο, γλυκό πλάσμα, παιδί διαμάντι, ωραίος τύπος, πολύ αγαπητός, άνθρωπος με το Α κεφάλαιο
γνωστός για τη δράση του για τα δικαιώματα των LGBD, ένα από τα πιο αναγνωρίσιμα πρόσωπα της LGBT κοινότητας, δραστήριο μέλος της ΛΟΑΤΚΙ κοινότητας, ένας άνθρωπος που πάλεψε όλη του την ζωή για τα	οροθετικός	διεγερτικός, δυσνητικά επικίνδυνος, σε αμόκ

⁹ Στα δεδομένα εμφανίζονται πολύ σπάνια και άλλες αναπαραστάσεις όπως, για παράδειγμα, σε σχέση με τα φυσικά χαρακτηριστικά (physical identification): ήταν ένας μικρόσωμος νέος.

δικαιώματα της Igbtq+ κοινότητας αλλά και για τα ανθρώπινα συνολικά τα πιο προβεβλημένα Igbt άτομα στη χώρα Μια από τις πιο εμβληματικές μορφές της ΛΟΑΤΚΙ κοινότητας στην Ελλάδα, ενεργό μέλος της ΛΟΑΤΚΙ κοινότητας / ακτιβιστής, ακτιβιστής κ κοινων. αγωνιστής, ήταν μέλος της ΛΟΑΤΚΙ (σημαντικός) ακτιβιστής, λοακι ακτιβιστής ένας άνθρωπος που πάντοτε μαχόταν		
αρθρογραφος του Documento	ΑΝΤΙΦΑ	κλεπτομανής
υποψηφιος στον συνδυασμο της ANΤΑΡΣΥΑ	Συριζαίος	καμμένος
		άρρωστος (άνθρωπος)
		περιθωριακός, μια δυστυχισμένη και αρρωστη υπαρξη του περιθωρίου
		περισσότερο άντρας...από τους «άντρες» που άνανδρα τον δολοφόνησαν
		σύμβολο και για τους γκέυ και για τους οροθετικούς
		ετοιμόρροπος
		όλα αυτά που σιχαίνονται οι «νοικοκυραίοι».
		βαθιά αντιφασίστας

Όπως φαίνεται από τον Πίνακα 3, οι αξιολογικές κρίσεις εμφανίζουν μεγαλύτερη ποικιλία από τις αναπαραστάσεις που συνδέονται με την απόδοση ρόλου και την κοινωνική ταξινόμηση. Παρότι στο άρθρο αυτό συζητάμε τα δεδομένα ποιοτικά και όχι ποσοτικά, έχει ενδιαφέρον να συγκρίνουμε με τα ευρήματα από την έρευνα για τις αναπαραστάσεις του Ζακ Κωστόπουλου στα δεδομένα από τα πέντε ειδησεογραφικά σάιτ (Φραγκάκη & Πολυμενέας υπό κρίση), στα οποία η αξιολογική κρίση είναι πολύ περιορισμένη και μάλιστα δεν γίνεται σε καμία περίπτωση από τα ίδια τα μέσα, αλλά αποδίδεται σε άλλα πρόσωπα. Αντίθετα, στο Twitter, στο οποίο η έκφραση γνώμης και ο σχολιασμός αποτελούν κεντρικές λειτουργίες, οι αξιολογικές κρίσεις είναι συχνότερες και έχουν μεγαλύτερη ποικιλία.

Ως προς τον κοινωνικό του ρόλο και το επάγγελμά του ο Ζακ Κωστόπουλος αναπαρίσταται ως *ληστής/κλέφτης* σε σχέση με τα γεγονότα που οδήγησαν στον θάνατό του και ως *drag queen*, *ακτιβιστής* για τα δικαιώματα των ΛΟΑΤΚΙ, *αρθρογράφος* στην εφημερίδα *Documento* και *υποψήφιος* στον συνδυασμό του κόμματος ANΤΑΡΣΥΑ σε σχέση με τη ζωή του ανεξάρτητα από τα συγκεκριμένα γεγονότα. Από τις παραπάνω αναπαραστάσεις εκείνη που κυρίως εμφανίζεται στις αναρτήσεις των υποστηρικτών του

είναι εκείνη του γνωστού ακτιβιστή. Οι αναπαραστάσεις του *ληστή*, της *drag queen* και του *ακτιβιστή* εμφανίζονται και στα δεδομένα από τα πέντε ειδησεογραφικά σάιτ. Οι αναπαραστάσεις του Ζακ Κωστόπουλου ως αρθρογράφου και ως υποψήφιου σε εκλογικό συνδυασμό εμφανίζονται μόνο μία φορά η καθεμία και στις δύο περιπτώσεις σε αναρτήσεις αντιπάλων του, όπως φαίνεται στα 13 και 14.

(13) Ο Ζακ Κωστοπουλος ηταν αρθρογραφος του Documento. Πως; ανηκει σε μια γνωστη συριζοπαρεα. Κανενας δεν ενδιαφεραθηκε που ηταν ναρκομανης & φυσικα αν δεν ηταν αριστερος, ουτε θα ακουγαμε κατι. Σημερα που επεσε θυμα του εαυτου του, βγηκαν οι γνωστοι-αγνωστοι στα καγκελα.. (22/9/2018)

(14) ο # Ζακ ηταν και υποψηφιος στον συνδυασμο της ΑΝΤΑΡΣΥΑ μαζι με αυτη την αλληλεγγυα που την έβαλε ο Σκατός προϊσταμένη των ΜΑΤ και της καρφωσαν αλλοι αλληλεγγυοι φωτοβολιδα στο γονατο... υπάρχει τεχνογνωσία ... (23/9/2018)

Ως προς την κοινωνική του ταξινόμηση, ο Ζακ Κωστόπουλος αναπαρίσταται ως *ομοφυλόφιλος*, *τοξικομανής*, *οροθετικός*, *ΑΝΤΙΦΑ* και *Συριζαίος*. Και σε αυτή την περίπτωση οι τρεις πρώτες αναπαραστάσεις εμφανίζονται και στα δεδομένα από τα πέντε ειδησεογραφικά σάιτ. Είναι χαρακτηριστική στα δεδομένα από το Twitter η ποικιλία του λεξιλογίου για την αναπαράσταση του ομοφυλόφιλου και του τοξικομανή, το οποίο προέρχεται από διάφορα επίπεδα ύφους (π.χ. *ομοφυλόφιλος* αλλά και *πούστης*, *τοξικομανής* αλλά και *τζάνκι*). Πολλές λέξεις από αυτές που χρησιμοποιούνται αποτελούν ιδιαίτερα αρνητικά αξιολογικά στοιχεία (π.χ. *πρεζάκι*, *πουστοτραβέλι*, *τελειωμένο τζάνκι*). Αξίζει να σημειωθεί εδώ ότι οι αναπαραστάσεις που σχετίζονται κυρίως με την ομοφυλοφιλία και την τοξικοεξάρτηση βρίσκονται σε αναρτήσεις των αντιπάλων και μάλιστα συχνά με τη χρήση λεξιλογίου ιδιαίτερα αρνητικά φορτισμένου.¹⁰ Η αναπαράσταση του Ζακ Κωστόπουλου με όρους πολιτικής τοποθέτησης (*ΑΝΤΙΦΑ*, *Συριζαίος*) είναι αρκετά σπάνια και εμφανίζεται μόνο σε αναρτήσεις αντιπάλων, όπως στο παράδειγμα που ακολουθεί.

(15) # ατυχεσ_περιστατικό έλεγαν οι ζαίοι τη δολοφονία του Σταματιάδη μέσα στο σπίτι του μέσα στο σπίτι του... τώρα σκίζει τις σιλίκονες της η Γιάμαλη για τον κακοποιό # Ζακ επειδή ήταν συριζαίος... Ο Ζαιϊσμός είναι ψυχική νόσος , δεν υπάρχει νορμάλ συριζαιος, κάποιος να τους φορέσει ζουρλομανδύα πλζ... (22/9/2018)

Όπως φαίνεται από τα παραπάνω και σε συνδυασμό με τις ανάλογες παρατηρήσεις για την αναπαράσταση του Ζακ Κωστόπουλου ως αρθρογράφου στην εφημερίδα Documento και υποψηφίου με το κόμμα ΑΝΤΑΡΣΥΑ, οι αντίπαλοι επιχειρούν να πολιτικοποιήσουν το γεγονός του θανάτου του, συνδέοντας τον ίδιο και τους υποστηρικτές του με κόμματα της αριστεράς. Αξίζει και εδώ να σημειωθεί η στρατηγική της σύγκρισης με άλλα γεγονότα, όπως είδαμε στο παράδειγμα 11 παραπάνω.

Τέλος, οι αξιολογικές κρίσεις για τον Ζακ Κωστόπουλο είναι τόσο θετικές όσο και αρνητικές. Μεγαλύτερη ποικιλία εμφανίζεται στις θετικές αξιολογικές κρίσεις, οι οποίες εστιάζουν κυρίως στον χαρακτήρα και την προσωπικότητά του (π.χ. *ένας υπέροχος άνθρωπος*, *παιδί διαμάντι*, *άνθρωπος με το Α κεφαλαίο*). Οι αρνητικές αξιολογικές κρίσεις σχετίζονται με τα γεγονότα που οδήγησαν στον θάνατό του (π.χ. *δυνητικά επικίνδυνος*, *ετοιμόρροπος*, *άρρωστος*, *κλεπτομανής* κ.λπ.), στηρίζουν τις αναπαραστάσεις κυρίως του

¹⁰ Είναι ενδιαφέρον ότι η αναπαράσταση με τη λέξη *αδερφή* επιλέγεται κυρίως από τους υποστηρικτές και βέβαια δεν είναι φορτισμένη αρνητικά στο περιεχόμενο των αναρτήσεών τους. Είναι πιθανόν αυτή η επιλογή να συνδέεται με τη θετική χρήση της λέξης από τον ίδιο τον Ζακ Κωστόπουλο για τον αυτοπροσδιορισμό του όταν ζούσε, όπως παρατηρούμε στο Φραγκάκη & Πολυμενέας (υπό κρίση).

ληστή/κλέφτη, του τοξικομανή και αποτελούν τη βάση για τη δικαιολόγηση της επίθεσης με κλοτσιές που δέχτηκε. Είναι προφανές ότι οι θετικές αξιολογικές κρίσεις διατυπώνονται από τους υποστηρικτές του, ενώ οι αρνητικές από τους αντιπάλους του.

5.2.2. Αναπαραστάσεις σε αρνητικές δομές

Στον Πίνακα 4 παρουσιάζονται οι αναπαραστάσεις του Ζακ Κωστόπουλου σε αρνητικές δομές. Στις περισσότερες από αυτές τις δομές επιχειρείται η διάψευση μιας αναπαράστασης που ήδη έχει γίνει. Οι υποστηρικτές του χρησιμοποιούν τη δομή αυτή για να αναιρέσουν κυρίως τις αναπαραστάσεις του ληστή και του τοξικομανή, οι οποίες είναι συχνές και στα δεδομένα από τα ειδησεογραφικά σάιτ (Φραγκάκη & Πολυμενέας υπό κρίση). Είναι ενδιαφέρον ότι για την αναίρεση λ.χ. της αναπαράστασης του τοξικομανή ιδιαίτερα συχνή είναι η λέξη *πρεζάκι* (βλ. παραδείγματα 3α, 4α), η οποία έχει αρνητική σημασία και χρησιμοποιείται από τους αντιπάλους στις καταφατικές δομές με το *ήταν* (βλ. Πίνακα 3), ενώ είναι και στατιστικά σημαντική στο σώμα κειμένων που μελετάμε (βλ. ενότητα 5.1 παραπάνω). Εκτός από αυτές τις δύο κυρίαρχες αναπαραστάσεις, παρατηρείται και η προσπάθεια να αναιρεθούν αναπαραστάσεις που συνδέονται με την ταυτότητα φύλου του Ζακ Κωστόπουλου και τον σεξουαλικό του προσανατολισμό, με στόχο να προσδιοριστούν καταλληλότερα οι πλευρές αυτές της ταυτότητάς του. Έτσι, στο παράδειγμα 8α αναφέρεται ότι *δεν ήταν τραβεστί, αλλά drag queen/performer* (πρβλ. την ιδιαίτερα αρνητική λέξη *πουστοτραβέλι* στις καταφατικές δομές του Πίνακα 3). Είναι χαρακτηριστικό σε αυτό το παράδειγμα ότι στην αρνητική δομή από τους υποστηρικτές χρησιμοποιείται ουδέτερο λεξιλόγιο (*τραβεστί*) και παράλληλα ότι η αρνητική αναπαράσταση που αποτελεί κοινωνική ταξινόμηση μετακινείται στη θετική αναπαράσταση σε απόδοση ρόλου (*drag queen/performer*), δίνοντας έτσι έμφαση στην επαγγελματική του δραστηριότητα και όχι στην κοινωνική του ταξινόμηση σε μια ομάδα που συχνά αποτελεί στόχο ρατσιστικής συμπεριφοράς. Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι οι υποστηρικτές του επιχειρούν την αναίρεση και αξιολογικών κρίσεων των αντιπάλων του, όπως, για παράδειγμα, εκείνων που συνδέονται με την επικινδυνότητά του (βλ. Πίνακα 3 και παραδείγματα 3α, *ΟΥΤΕ επικίνδυνος εγκληματίας*, και 4α, *δεν ήταν ένα επικίνδυνο πρεζάκι*, από τον Πίνακα 4).

Πίνακας 4. Αναπαραστάσεις του Ζακ Κωστόπουλου σε αρνητικές δομές με το *δεν ήταν*

Υποστηρικτές Ζακ Κωστόπουλου	Αντίπαλοι Ζακ Κωστόπουλου
1α Ο Ζακ δεν ήταν άνθρωπος, συνάνθρωπος, συμπολίτης, ήταν ομοφυλόφιλος, ναρκομανής, οροθετικός, η χρηστή μας κοινωνία δεν δέχεται τέτοια όντα, είμαστε χριστιανοί, φασιστές, ακροδεξιοί, αμόρφωτοι, απαίδευτοι, ελεεινοί, τρισάθλιοι. (25/9/2018)	1β Ο Ζακ δεν ήταν ηρωας. Έκανε μαλακία (22/9/2018)
2α Ο Ζακ δεν ήταν εγκληματίας (25/9/2018)	2β Ο Ζακ «δεν ήταν αθώος» (23/9/2018)
3α Ο Ζακ δεν ήταν ΟΥΤΕ ληστής, ΟΥΤΕ επικίνδυνος εγκληματίας, ΟΥΤΕ το τελειωμένο πρεζάκι, που παρουσιάζετε ελαφρά την καρδιά, μην έχοντας ΚΑΜΙΑ απολυτως γνώση. Ήταν ένας γλυκύτατος άνθρωπος, μορφωμένος, ευαίσθητος, που δεν σκεφτόταν κακό για κανέναν (23/9/2018)	

4α Δεν ήταν πρεζάκι, ήταν ο Ζακ (22/9/2018) Ο Ζάκ Κωστοπουλος δεν ήταν ένα επικίνδυνο πρεζάκι (22/9/2018)	4β Δεν ήταν απλό πρεζόνι. Ήταν ο Ζακ ο οροθετικός, ο ακτιβιστής, ο αριστερός, ο προοδευτικός, ο επαναστάτης. Απλό πρεζόνι θα ήταν αν ήταν δεξιός φασίστας. (23/9/2018) ο Ζακ δεν ήταν καν πρεζόνι!!! (23/9/2018)
5α Ο Ζακ δεν ήταν ληστής (23/9/2018) Ο ζακ δεν ήταν ληστής κ θα αποδειχτεί (23/9/2018) Ο Ζακ δεν ήταν ληστής, ούτε καν κλέφτης (23/9/2018)	
6α Ο Ζακ δεν ήταν καμιά καρικατούρα ψευτοπροοδευτική όπως βλέπουμε στο τουίτερ. (24/9/2018)	
7α Ο Ζακ δεν ήταν κρυφή κ μαγκια του (25/9/2018)	
8α Ο ζακ δεν ήταν τραβεστι αλλά drag queen/performer (23/9/2018)	
9α Πουστής και πρεζεκιός δεν ήταν ο Ζακ. Ήταν οι δολοφόνοι του. (25/9/2018)	

Οι αντίπαλοί του, από την άλλη πλευρά, διαψεύδουν ότι είναι ήρωας (μια αναπαράσταση που οι ίδιοι κάνουν, όπως δείξαμε παραπάνω) και ότι είναι αθώος. Σε ορισμένες περιπτώσεις η δομή είναι ρητορική όπως, για παράδειγμα, στο 4β (πρβλ. το 1α), όπου η αναπαράσταση δεν αναιρείται, αλλά μάλλον ενισχύεται περισσότερο. Είναι ιδιαίτερα ενδιαφέρον ως προς τις στρατηγικές των δύο ομάδων ότι η ομάδα των υποστηρικτών του είναι εκείνη που χρησιμοποιεί συχνότερα τη δομή αυτή με σκοπό τη διάψευση αναπαραστάσεων που ήδη έχουν γίνει για τον Ζακ Κωστόπουλο.

5.2.3. Αναπαραστάσεις σε υποθετικές δομές

Στους Πίνακες 5 και 6 συγκεντρώνονται οι υποθετικές δομές, καταφατικές και αρνητικές αντίστοιχα, που χρησιμοποιούν οι αντίπαλοι του Ζακ Κωστόπουλου, οι οποίες, όπως θα δούμε και στη συνέχεια, είναι αριθμητικά περισσότερες από τις υποθετικές δομές που χρησιμοποιούν οι υποστηρικτές του. Οι περισσότεροι υποθετικοί λόγοι από τους παρακάτω ανήκουν στο δεύτερο είδος προγνωστικών υποθετικών λόγων (για τη διάκριση σε είδη υποθετικών λόγων ακολουθώ τον Τσαγγαλίδη 2012: 230 κ.εξ.), δηλαδή έχουν υπόθεση με το *αν* + παρατατικό (π.χ. *Αν ο # Ζακ ήταν ξαδερφος της Μαρέβα*) και απόδοση με *θα* + παρατατικό (*θα λέγαμε καλά να πάθει το τζάνκν*). Σε λιγότερες περιπτώσεις ο υποθετικός λόγος δεύτερου είδους συνδυάζεται με το τρίτο είδος σε δομές όπως: *αν* + παρατατικός στην υπόθεση (π.χ. *αν ο Ζακ δεν ήταν αυτός που ήταν, αν ο Ζακ ήταν ακροδεξιός και άνεργος*) και *θα* + υπερσυντέλικος (*το λιντσάρισμα θα είχε ήδη ξεχαστεί*) ή *θα* + υπερσυντέλικος και *θα* + παρατατικός (*θα μάς τα είχατε ζαλίσει ... θα ηρωοποιούσατε τον κοσμηματοπολη*). Και στις δύο παραλλαγές οι πιθανότητες πραγμάτωσης της υπόθεσης και κατ' επέκταση της απόδοσης είναι μειωμένες, με μεγαλύτερη βεβαιότητα μη πραγμάτωσης της απόδοσης στην περίπτωση που στην απόδοση υπάρχει υπερσυντέλικος (Τσαγγαλίδης 2012: 232-233).

Πίνακας 5. Αναπαραστάσεις του Ζακ Κωστόπουλου από τους αντιπάλους του σε καταφατικές υποθετικές δομές με το *ήταν*

Συνδυαστικά αν ο Ζακ ήταν ακροδεξιός και άνεργος θα μάς τα είχατε ζαλίσει από το πρωί ως το βραδυ ή μήπως θα ηρωοποιούσατε τον κοσμηματοπολη που αμυνθηκε της ζωής και του καταστήματος του; (25/9/2018)
Αν ήταν Χρυσαιγιτης θα ελεγε τα ιδια το αριστεροαναρχοτσουρμo; (24/9/2018)

Θα έλεγες τα ίδια αν ο Ζακ ήταν χρυσαυγίτης;;; Θα ήταν και τότε δολοφόνοι και όλα αυτά που αναφέρεις ή θα ήταν ένας ελεύθερος επαγγελματίας που προσέφερε δικαιοσύνη; Έτσι για να καταλάβω αν κρίνουμε την πράξη ή το ποιόν του κάθε πολίτη; (25/9/2018)
Δεν ήταν απλό πρεζόνι. Ήταν ο Ζακ ο οροθετικός, ο ακτιβιστής, ο αριστερός, ο προοδευτικός, ο επαναστάτης. Απλό πρεζόνι θα ήταν αν ήταν δεξιός φασίστας. (23/9/2018)
Εμείς θεωρούμε ΗΡΩΑ και τον υποδεχόμαστε αναλόγως τον # Κουφοντίνα που πυροβόλησε ΠΙΣΩΠΛΑΤΑ τον αγωνιστή του αντιδικτατορικού αγώνα, Παύλο Μπακογιάννη. Αν ο # Ζακ ήταν ξάδερφος της Μαρέβα, θα λέγαμε καλά να πάθει το τζάνκυ (23/9/2018)
Αν ο αμυνόμενος μαγαζάτορας ήταν ομοφυλόφιλος και ο Ζακ ήταν άντρας και σκοτωνόταν, θα κατηγορούσαν ποτέ τον μαγαζάτορα για φόνο? (24/9/2018)
Αν στη θέση του Ζακ ήταν χρυσαυγιτης η αντιμεωπιση θα ηταν τελειως διαφορετικη , ΥΠΟΚΡΙΣΙΑ (24/9/2018)

Οι περιπτώσεις με καταφατική υπόθεση (Πίνακας 5) είναι περισσότερες και η κύρια πιθανότητα που συζητιέται είναι τι θα έλεγαν ή πώς θα αντιδρούσαν οι υποστηρικτές του *αν* είχε άλλες πολιτικές πεποιθήσεις λ.χ. *αν ήταν ακροδεξιός, Χρυσανγίτης, δεξιός φασίστας*. Με τις πολιτικές του πεποιθήσεις σχετίζεται και η πιθανότητα να ήταν *ξάδερφος της Μαρέβα*, της συζύγου δηλαδή του προέδρου της Νέας Δημοκρατίας, ενώ με τον σεξουαλικό του προσανατολισμό η υπόθεση *αν ήταν άντρας*. Σε όλες αυτές τις υποθετικές καταστάσεις, οι οποίες εμφανίζονται ως αντίθετες από αυτό που γνωρίζουμε ότι ήταν ο Ζακ Κωστόπουλος, η απόδοση είναι παρόμοια, αυτό δηλαδή που πιθανολογείται ότι θα συνέβαινε είναι το αντίθετο από αυτό που συμβαίνει τώρα.

Αξίζει επίσης να επισημανθεί ότι σε πολλά από τα παραπάνω παραδείγματα το ρήμα που χρησιμοποιείται στην απόδοση συνδέεται με λεκτικές διαδικασίες (verbal processes), όπως *θα μας τα είχατε ζαλίσει, θα έλεγε* ή νοητικές διαδικασίες (mental processes), όπως *θα συμπαθούσες*, και όχι με υλικές διαδικασίες (material processes) (Halliday & Matthiessen 2004: 170 κ.εξ.). Επίσης χαρακτηριστικό είναι ότι οι αποδόσεις των υποθετικών λόγων πολύ συχνά είναι ερωτηματικές προτάσεις (βλ. Inchaurralde 2008: 223, πρβλ. Ford & Thompson 1986: 368), οι οποίες αποτελούν ρητορικές ερωτήσεις, ενώ τα ρήματα των αποδόσεων πολύ συχνά είναι σε δεύτερο πρόσωπο ενικό ή πληθυντικό, απευθύνονται δηλαδή στους υποστηρικτές. Όπως φαίνεται, οι υποθετικοί αυτοί λόγοι, ενώ αφορούν τον Ζακ Κωστόπουλο, ουσιαστικά αποτελούν άλλο ένα μέσο αρνητικής αξιολόγησης της έξω ομάδας, δηλαδή των υποστηρικτών του.

Στον Πίνακα 6 περιλαμβάνονται οι αρνητικές υποθετικές δομές με το *ήταν*, οι οποίες έχουν ανάλογα χαρακτηριστικά με τις θετικές (π.χ. είδος υποθετικού λόγου, ρητορική ερώτηση στην απόδοση), αλλά σημασιολογικά είναι αντεστραμμένες.

Πίνακας 6. Αναπαραστάσεις του Ζακ Κωστόπουλου από τους αντιπάλους του σε αρνητικές υποθετικές δομές με το *ήταν*

Αν ο «Ζακ Κωστόπουλος» δεν ήταν γκέι, πρεζόνι, ακτιβιστής κτλ που πλέον θεωρούνται τιμητικοί τίτλοι, και ήμουν εγώ πχ φαντάζομαι κανείς δεν θα ασχολούνταν και όλοι θα λέγανε ένα πρεζόνι μπήκε να κλέψει και σκοτώθηκε στην προσπάθειά του να γλιτώσει!!! (23/9/2018)
Αναρωτιέμαι αν ο Ζακ Κωστοπουλος δεν ήταν gay ακτιβιστής πρεζόνι αλλά πχ γόνος κάποιας ξεπεσμένου αριστοκρατικής οικογένειας που επιχείρησε ληστεία υπό την επήρεια κόκας, τι θα έλεγαν τα διάφορα αριστερίζοντα ελεύθερα πνεύματα εδώ μέσα? (23/9/2018)
Μελαγχολικό για την κοινωνία αυτό που γίνεται με τον θάνατο του ληστή "Ζακ Κωστοπουλου" Αλήθεια τώρα, αν δεν ήταν ομοφυλόφιλος και οροθετικός αλλά ένας καταχρεωμένος μεροκαματιάρης οικογενειάρχης ο νεκρός ληστής θα γινόταν ο ίδιος ντόρος; Την απάντηση στον εαυτό σας να την δώσετε (24/9/2018)

Αν ο ΖΑΚ δεν ήταν ο λήστης αλλά ο καταστηματούχος σήμερα θα είχαμε διαδηλώσεις υπέρ του καταστηματούχου! ...αλλά ήταν ο λήστης...συμπέρασμα....όποιος και να ήταν ότι και να έκανε...εκ των προτέρων θα ήταν το θύμα και για όλα τα συντρόφια θα είχε δίκιο (23/9/2018)

Εδώ η υπόθεση συνδέεται με την περίπτωση ο Ζακ Κωστόπουλος να μην είχε ιδιότητες που συνδέονται με τον σεξουαλικό του προσανατολισμό, τον ακτιβισμό, τη ληστεία και την υποτιθέμενη εξάρτησή του από ναρκωτικά. Αξίζει να σημειωθεί ότι η αρνητική υπόθεση προϋποθέτει ότι είχε όλα αυτά τα χαρακτηριστικά, ήταν δηλαδή *γκέι*, *ακτιβιστής*, *πρεζόνι* και *ληστής*, τα οποία είτε έχουν αρνητική σημασία είτε στο συγκεκριμένο περιεχόμενο είναι φορτισμένα αρνητικά. Στις αποδόσεις των υποθέσεων αυτών υποστηρίζεται ότι οι υποστηρικτές του θα έλεγαν και θα έκαναν τα αντίθετα.

Όπως φαίνεται, οι θετικοί και οι αρνητικοί υποθετικοί λόγοι αποτελούν τις δύο όψεις του ίδιου νομίσματος. Αποσκοπούν και οι δύο στην ενίσχυση της αρνητικής αξιολόγησης της έξω ομάδας, των υποστηρικτών δηλαδή του Ζακ Κωστόπουλου, οι οποίοι εμφανίζονται μεροληπτικοί υπέρ του και κατά άλλων ομάδων όπως λ.χ. οι ακροδεξιοί. Η μεροληψία τους, κατά τους αντιπάλους, υποδεικνύεται με τη χρήση υποθετικών λόγων που τονίζουν ότι οι υποστηρικτές του κρίνουν με βάση την ταυτότητα των προσώπων (π.χ. ομοφυλόφιλος, οροθετικός, αριστερός, χρυσαυγίτης κ.λπ.) και όχι με βάση τις ίδιες τις πράξεις τους. Η στρατηγική αυτή έχει ως αποτέλεσμα να εμφανίζονται ως πιθανά θύματα ομάδες που σαφώς δεν ήταν θύματα στο συγκεκριμένο γεγονός και μπορεί να παραλληλιστεί με τη στρατηγική αντιστροφής θύματος-θύτη, που ακολουθεί λ.χ. η Χρυσή Αυγή στην περίπτωση της δολοφονίας Φύσσα (Fragaki 2017: 325-326).¹¹

Είναι ενδιαφέρον ότι και άλλοι προγνωστικοί υποθετικοί λόγοι του δεύτερου είδους που είναι παρόμοιοι θεματικά (βλ. Πίνακα 7) χρησιμοποιούνται από τους αντιπάλους του Ζακ Κωστόπουλου, χωρίς να αναφέρεται στο άμεσο περιεχόμενο το όνομά του (αλλά π.χ. με την αναπαράστασή του ως *ο άνθρωπος που έχασε τη ζωή του στο κοσμηματοπωλείο, το τζάνκυ*) ή με τη χρήση και άλλων ρημάτων (π.χ. *έγραφε*). Και αυτοί οι υποθετικοί λόγοι έχουν την ίδια λειτουργία με εκείνους που συζητήσαμε παραπάνω.

Πίνακας 7. Αναπαραστάσεις του Ζακ Κωστόπουλου από τους αντιπάλους του σε άλλες υποθετικές δομές

Ο Ζακ Κωστοπουλος ηταν αρθρογραφος του Documento. Πως; ανηκει σε μια γνωστη συριζοπαρεα. Κανενας δεν ενδιαφερθηκε που ηταν ναρκομανης & φυσικα αν δεν ηταν αριστερος, ουτε θα ακουγαμε κατι. Σημερα που επεσε θυμα του εαυτου του, βγηκαν οι γνωστοι-αγνωστοι στα καγκελα.. (22/9/2018)
Να ρωτησω κατι με την καλυτερη των προθεσεων: Αν ο άνθρωπος που εχασε τη ζωη του στο κοσμηματοπωλειο δεν ηταν αντιφα, ομοφυλοφιλος, ακτιβιστης κτλ.. Και ηταν ειτε χρυσαυγιτης ειτε αλβανος ειτε ρουμανος ειτε δεν ξερω και γω τι.. Θα υπηρχε η ιδια ευαισθησια σαν γενικη εικονα; # Ζακ (23/9/2018)
«Ημουν κλεπτομανής» λέει ο # Ζακ # ζακκωστοπουλος «Είμαι και αρθρογράφος σε εφημερίδα εκτός από drag queen» προσθέτει αναφερόμενος στη συριζοφυλλάδα Τοκουμέτο. Έτσι εξηγείται και η κινητοποίηση όλου του παρακρατικού εσμού Αν το τζάνκυ έγραφε στο Μακελειό, θα λεγαν «καλά να πάθει» (23/9/2018)

Στον Πίνακα 8 συγκεντρώνονται υποθετικοί λόγοι που είναι ανάλογοι θεματικά με τους προηγούμενους, αλλά παρουσιάζουν την υπόθεση και την απόδοση ως γενικές αλήθειες. Σε αυτούς τους υποθετικούς λόγους, που θα μπορούσαμε να θεωρήσουμε περιγραφικούς υποθετικούς λόγους της πορείας των πραγμάτων, σύμφωνα με την

¹¹ Αξίζει να σημειωθεί ότι ένα από τα δύο πρόσωπα που χτύπησαν με κλοτσιές τον Ζακ Κωστόπουλο έχει συνδεθεί σε δημοσιεύματα στον Τύπο με ακροδεξιά οργάνωση.

ορολογία των Athanasiadou & Dirven (2000, βλ. και Τσαγγαλίδη 2012: 207), στην υπόθεση και στην απόδοση έχουμε ενεστώτα, ενώ από την απόδοση απουσιάζει το *θα*.

Πίνακας 8. Ανάλογοι θεματικά περιγραφικοί υποθετικοί λόγοι της πορείας των πραγμάτων

Λοιπόν έλεος πια με το Ζακ και τον κάθε περιθωριακό. Για να καταλάβω δηλαδή αν δεν ανήκεις στο ΛΟΑΤΚΙ δεν νοιάζεται κανένας; Τελικά η αριστερά είναι μανούλα να κάνει ήρωες από το τίποτα. Και ναι καταδικάζω τη βια, αλλά έλεος πια με τον κάθε drama queen... (24/9/2018)
Ήρωας ο Ζάκ γιατί αν δεν είσαι ομοφυλόφιλος ναρκωμανής οροθετικός δεν σε σέβεται κανένας σε αυτή τη χώρα + ήταν τόσο θανατηφόρες οι κλωτσιές του ιδιοκτήτη κοσμηματοπωλείου που μετά σηκώθηκε και απείλησε αστυνομικούς και ανθρώπους του ΕΚΑΒ με σπασμένο γυαλί (23/9/2018)
Μια ώρα εξηγώ σε Ολλανδό συνάδελφο ότι αν είσαι ομοφυλόφιλο πρεζακι με aids είναι κουλ να μπαίνεις με μαχαίρια σε κοσμηματοπωλεία μερα μεσημέρι, αλλά δε λέει να καταλάβει. Λογικά δε θα διαβάξει Βαλλιανάτο στο τουίτα ο παλιοφασίστας. Άντε τώρα να του εξηγήσω ότι ο Ζακ έγινε ήρωας. (24/9/2018)
Ακόμα μια απόδειξη ότι τα αριστερά ένστικτα ξυπνάνε μόνο αν είσαι από την εδώ "πλευρά". Επαγγελματίες ευαισθητουληδες αριστερουληδες # Ζακ (24/9/2018)

Όσα υποστηρίζονται σε αυτά τα παραδείγματα παρουσιάζονται ως γενικές αλήθειες και με αυτή την έννοια δεν δέχονται αμφισβήτηση. Όπως όμως ήδη αναφέραμε, οι υποθετικοί αυτοί λόγοι προϋποθέτουν την αποδοχή αναπαραστάσεων που δεν είναι καθόλου δεδομένες με βάση τα στοιχεία που είναι γνωστά για τα γεγονότα.

Περιγραφικούς υποθετικούς λόγους της πορείας των πραγμάτων χρησιμοποιούν σπανιότερα και οι υποστηρικτές, όπως στα 16 και 17. Το ενδιαφέρον σε αυτά τα παραδείγματα είναι ότι συνεφανίζονται δύο υποθετικοί λόγοι, οι οποίοι συνδέονται με σχέση σύγκρισης και αντίθεσης μεταξύ τους (πρβλ. Ford & Thompson 1986: 357, 363). Έτσι στα παρακάτω παραδείγματα σε σχέση με μια κοινή κατάσταση (π.χ. *ναρκομανής, γκέι, φορέας του aids*) παρουσιάζεται ως γενική αλήθεια η αρνητική αξιολόγηση του Ζακ Κωστόπουλου και των πιθανών ομοίων του (π.χ. *σκουπίδι της κοινωνίας, λυντσάρουν μέχρι θανάτου*) και, αντίθετα, ως θετική η αξιολόγηση άλλων προσώπων (π.χ. *πλούσιος γόνος ... νέος άνθρωπος με πάθη, Μηλιώνης ... δεν σε ακουμπάει ούτε το αστικό δίκαιο*). Αξίζει να σημειωθεί ότι οι υποστηρικτές του Ζακ Κωστόπουλου δεν τον συγκρίνουν με ομάδες με άλλη ιδεολογική τοποθέτηση, όπως κάνουν οι αντίπαλοί του, αλλά με ομάδες και πρόσωπα ισχυρότερα κοινωνικά και πολιτικά.

(16) Αν είσαι ταυτόχρονα ναρκομανής, γκέι, φορέας του aids κ φτωχός, είσαι σκουπίδι της κοινωνίας Αν είσαι ταυτόχρονα ναρκομανής, γκέι, φορέας του aids κ πλούσιος γόνος που σουλατσάρει από Μαϊάμι σε Γκστάαντ και τούμπαλιν, είσαι νέος άνθρωπος με πάθη που ζει τη ζωή του στα άκρα # Ζακ (23/9/2018)

(17) Αν πας να κλέψεις κοσμηματοπωλείο-ενεχυροδανειστήριο στο κέντρο, είσαι ο Ζακ και παίζει και να σε λυντσάρουν μέχρι θανάτου. Αν κλέψεις 250 εκ μέσω Energa είσαι ο Μηλιώνης και δεν σε ακουμπάει ούτε το αστικό δίκαιο (25/9/2018)

Η χρήση αυτών των υποθετικών λόγων από την πλευρά των υποστηρικτών, αλλά και άλλα στοιχεία που θα δούμε στη συνέχεια, δείχνουν ότι η στρατηγική της χρήσης υποθετικών λόγων από τους αντιπάλους με σκοπό την ανάδειξη της παρουσιαζόμενης ως μεροληψίας υπέρ του σε αντίθεση με την υποθετική μεροληψία εναντίον άλλων ομάδων, όπως οι χρυσαυγίτες (βλ. και τις δομές *αν στη θέση του Ζακ ήταν...* στον Πίνακα 6), έχει γίνει αντιληπτή από υποστηρικτές του Ζακ Κωστόπουλου, οι οποίοι απαντούν με συγκεκριμένες αναρτήσεις. Όπως φαίνεται από τα παραδείγματα που ακολουθούν,

επαναλαμβάνουν την υπόθεση με διαφορετική απόδοση (18) ή επαναλαμβάνουν ολόκληρο τον υποθετικό λόγο και τον σχολιάζουν στη συνέχεια αρνητικά (19).

(18) Παιδιά, αν ήταν στη θέση του Ζακ ένας ΧΑτης, θα ήταν απέξω άλλοι 5 ΧΑτες και θα του έδιναν του κυρ Παντελή να φάει τα γυαλιά της τζαμαρίας. Μην κανετε ηλίθιες ερωτήσεις (25/9/2018)

(19) Τα πράγματα είναι απλά, γιατί δυσκολεύετε τον εαυτό σας; Πχ -Αν στην θέση του Ζακ ήταν ένας χρυσαυγίτης τι θα λέγατε; -Ότι είσαι ηλίθιος (25/9/2018)

Στο παράδειγμα 18 είναι ιδιαίτερα ενδιαφέρον ότι το ρήμα που χρησιμοποιείται στην απόδοση συνδέεται με υλικές διαδικασίες και όχι με λεκτικές ή νοητικές διαδικασίες, όπως παρατηρήσαμε παραπάνω ότι συμβαίνει συχνά στους υποθετικούς λόγους λ.χ. των Πινάκων 5 και 6. Με αυτό τον τρόπο η ανάρτηση μετακινεί τον υποθετικό λόγο από το θεωρητικό πεδίο των σκέψεων, των λόγων και των συναισθημάτων στο πρακτικό πεδίο των ενεργειών.

Η χρήση της δομής *αν στη θέση του Ζακ ήταν* επεκτείνεται από τους υποστηρικτές του για να καλύψει και άλλες πιθανότητες τις οποίες δεν έχουν συζητήσει οι αντίπαλοί του, όπως στα παραδείγματα του Πίνακα 9 που ακολουθεί.

Πίνακας 9. Επέκταση της χρήσης των υποθετικών λόγων με τη δομή *αν στη θέση του Ζακ ήταν* από τους υποστηρικτές του

Ο ιδιοκτήτης όπως δείχνουν τα βίντεο είναι ένα ΖΩΟ που κλοτσούσε στο κεφάλι και πέταγε πέτρες σε έναν ανυπεράσπιστο άρρωστο άνθρωπο. Αν στη θέση του Ζακ ήταν σκυλί ο τύπος θα έτρωγε 100.000 ευρώ πρόστιμο. https://www.protothema.gr/greece/article/812735/serres-prostimo-120000-euro-gia-treis-upotheseis-kakopoiisis-zoon/ (23/9/2018)
Αν στην θέση του Ζακ ήταν μία γυναίκα, αναρωτιέμαι αν οι τραμπούκοι θα την αντιμετώπιζαν με τον ίδιο τρόπο κι αν όσοι υποστήριζαν τον τραμπουκισμό θα τον υποστήριζαν με το ίδιο πάθος. (24/9/2018)
Αν στην θέση του # Ζακ ήταν κανενας τραπεζίτης τώρα οι δράστες θα έσπαγαν πέτρες (24/9/2018)
Ακόμη και αν δεν έχουν ζωάκι πώς θα ένιωθαν αν αυτός που είναι κάτω και τον κλωτσάνε στο κεφάλι ήταν η μάνα τους ή ο αδερφός τους ή ο γείτονάς τους ; # Ζακ # Ομοιοια (23/9/2018)
Πώς θα ένιωθες αν ο Ζακ ήταν αδερφός σου ή γιος σου; (23/9/2018)
Έχω αηδιάσει με όλους τους δικαστές των σόσιαλ που πουλάνε «πνεύμα και ηθική» για τον θάνατο του # Ζακ . Άραγε αν στο συγκεκριμένο βίντεο κλωτσούσαν ζώο θα υπήρχε αμφιβολία για την πρόθεση ; Απορώ .... (24/9/2018)

Πιο συγκεκριμένα, στα περισσότερα παραδείγματα υποστηρίζεται ότι αν στη θέση του Ζακ Κωστόπουλου βρίσκονταν άλλες οντότητες που θεωρούνται ευάλωτες κοινωνικά, όπως οι γυναίκες,¹² ζώα (π.χ. ζώο, σκυλί) ή, για παράδειγμα, μέλη της οικογένειάς μας, άρα αγαπητά μας πρόσωπα, η αντίδραση των αντιπάλων θα ήταν διαφορετική, δηλαδή υπέρ αυτού που δέχτηκε την επίθεση. Σε μία περίπτωση μόνο στη θέση του τοποθετείται μια οντότητα με υψηλότερο κοινωνικό κύρος (*τραπεζίτης*), η οποία παρουσιάζεται ως παράδειγμα ευνοούμενης ομάδας από το πολιτικό σύστημα (πρβλ. και τα παραδείγματα 16 και 17). Στην περίπτωση αυτή υποστηρίζεται ότι οι δράστες θα είχαν συλληφθεί και τιμωρηθεί με βαριά σωματική τιμωρία (*θα έσπαγαν πέτρες*). Είναι ενδιαφέρον ότι αυτοί

¹² Είναι ενδιαφέρον πως από τη μία πλευρά οι γυναίκες εμφανίζονται ευάλωτες κατ' αντιστοιχία με οντότητες όπως ζώα και από την άλλη εμφανίζονται να έχουν προνομιακή θέση σε σχέση με τον Ζακ Κωστόπουλο, καθώς στην περίπτωσή τους θα υπήρχε κοινωνική συναίνεση για το ότι αποτελούν θύματα.

οι υποθετικοί λόγοι εμφανίζουν ανάλογες αποδόσεις (π.χ. συχνά με ρήματα που δηλώνουν νοητικές ή λεκτικές διαδικασίες) με τους υποθετικούς λόγους των αντιπάλων, άλλο ένα στοιχείο που δείχνει ότι συνομιλούν με τους τελευταίους.

Με τους υποθετικούς λόγους με αρνητική υπόθεση που χρησιμοποιούν οι αντίπαλοι του Ζακ Κωστόπουλου σχετίζεται επίσης και το παράδειγμα 20 με ανάλογη αρνητική υπόθεση, αλλά με διαφορετική απόδοση από υποστηρικτή. Είναι χαρακτηριστικό ότι ο υποθετικός λόγος συνοδεύεται από αρνητική αξιολόγηση (π.χ. *γελοιός, όλα τα ζώα*) για τους αντιπάλους.

(20) Είσαι γελοιός αγορι μ.. μια ζωή χάθηκε. Απο κει και μονο καταλαβαίνω το επίπεδο σου. Αν ο Ζακ δεν ήταν γκει τότε ολοι θα είχατε σκασει και δε θα σας ενδιέφερε καθόλου.. Τωρα ξεσηκωθηκατε ολα τα ζωα να τν καταδικασετε, ενώ ηδη πέθανε το παιδί.. ντροπη κι αισχος αυτη η χώρα. (25/9/2018)

Είναι προφανές από τα παραπάνω ότι το ζήτημα της ταυτότητας του Ζακ Κωστόπουλου είναι κεντρικό στη συζήτηση που αναπτύσσεται στο Twitter και ότι αποτελεί την αφορμή για επιθέσεις από τη μία ομάδα στην άλλη.

Τέλος, όπως φαίνεται στα παραδείγματα που ακολουθούν, οι υποστηρικτές αναπτύσσουν ορισμένους υποθετικούς λόγους με ανάλογη δομή με όσους έχουμε ήδη συζητήσει, οι οποίοι όμως δεν συνομιλούν με υποθετικούς λόγους των αντιπάλων ούτε επιτίθενται σε αυτούς.

(21) Δεν θέλω να ακούσω αν ήσουν "διαμάντι" ή ληστής. Αν ήσουν χαρισματικός ή όχι. Δηλαδή αν ήσουν ανώνυμο πρεζόνι η δολοφονία σου θα πέρναγε στα φιλά; Η αυτοδικία σε βάρος ακόμα του χειρότερου εγκληματία είναι το ειδεχθέστατο έγκλημα στερούμενο ελαφρυντικών. Συγχώρεσε μας Ζακ. (23/9/2018)

(22) Οργίζομαι με τους νοικοκυραίους που δικαιολογούν το λιντσάρισμα αλλά γελάω και με κάτι semiεπωνυμους που αν δεν ήταν ο Ζακ αλλά ένας γύφτος πρεζακιας θα ήταν απλά η φθινοπωρινή ισημερία (23/9/2018)

(23) Αν το θύμα δεν ήταν ο γνωστός #ζακ θα μας άγγιζε το λιντσάρισμα σε ελεύθερη και ευρωπαϊκή χώρα; Λυπάμαι φίλε για τον άδικο χαμό σου. — feelingsad (22/9/2018)

Αντίθετα, στρέφονται εναντίον όσων φαινομενικά υποστηρίζουν τον Ζακ Κωστόπουλο, επειδή είναι ένα γνωστό πρόσωπο, αλλά στην πραγματικότητα έχουν ρατσιστικές αντιλήψεις και δεν θα αντιμετώπιζαν το ίδιο ένα *ανώνυμο πρεζόνι* (21) ή έναν *γύφτο πρεζάκια* (22). Είναι χαρακτηριστικό ότι στα παραδείγματα γίνονται εκφραστικές γλωσσικές πράξεις (π.χ. *Συγχώρεσε μας Ζακ, Λυπάμαι φίλε για τον άδικο χαμό σου*) και εκφράζονται συναισθήματα οργής, λύπης κ.λπ.

5.3. Άλλες υποθετικές δομές

Όπως φαίνεται από τη συζήτηση που προηγήθηκε, οι υποθετικοί λόγοι αποτελούν μια σημαντική στρατηγική για την αναπαράσταση του Ζακ Κωστόπουλου ιδιαίτερα για τους αντιπάλους του. Καθώς το *αν* αποτελεί λέξη-κλειδί στο σώμα κειμένων με τις αναρτήσεις από το Twitter σε σχέση με το σώμα κειμένων από τα ειδησεογραφικά σάιτ, αποφασίστηκε να μελετηθεί περαιτέρω η χρήση υποθετικών λόγων στα δεδομένα. Ο συμφραστικός πίνακας με κομβική λέξη το *αν* αναλύθηκε και διακρίθηκαν κατηγορίες υποθετικών λόγων με βάση το θέμα τους.

Οι σημαντικότερες θεματικές κατηγορίες υποθετικών λόγων που χρησιμοποιούν οι αντίπαλοι, οι οποίοι περιστρέφονται γύρω από τον ίδιο, τον κοσμηματοπώλη και τους φίλους και υποστηρικτές του, μπορούν να συνοψιστούν ως εξής:

- «Αν ο Ζακ Κωστόπουλος είχε σκοτώσει τον κοσμηματοπώλη ή αν ήταν στη θέση του κοσμηματοπώλη, δεν θα ενδιαφερόσασταν για το θέμα»
- «Αν ήμουν στη θέση του κοσμηματοπώλη, θα τον χτυπούσα» ή «Αν κάποιος (ναρκομανής κ.λπ.) επιχειρήσει να σας ληστέψει, καλέστε την αστυνομία ή καθίστε άπραγοι»
- «Αν οι φίλοι και υποστηρικτές βοηθούσατε τον Ζακ Κωστόπουλο όσο ζούσε, δεν θα είχε οικονομικό πρόβλημα/δεν θα γινόταν ληστής/δεν θα είχε πεθάνει»

Στην πρώτη θεματική κατηγορία οι αντίπαλοι σε μια σειρά υποθετικών λόγων (βλ. Πίνακα 10) συζητούν την πιθανότητα ο Ζακ Κωστόπουλος να είχε σκοτώσει τον κοσμηματοπώλη και τις πιθανές αντιδράσεις των υποστηρικτών του.

Πίνακας 10. Υποθετικοί λόγοι για τον Ζακ Κωστόπουλο από τους αντιπάλους του

Θέλω να ξέρω αν είχε σκοτώσει ο Ζακ τον κοσμηματοπώλη θα είχαμε ασχοληθεί τόσο πολύ με το θέμα? Μόνο ήρωα δεν τον έχουν κάνει. Δεν είμαι υπέρ της βίας από οπουδήποτε έρχεται. Αλλά .... (24/9/2018)
Αν ο Ζακ Κωστόπουλος είχε σφάξει τελικά τόν καταστηματάρχη, τί θά λέγατε σήμερα όλοι εσως οι υποστηρικτές του? Ότι ήταν καλό παιδί, αλλά φταίνε τα ναρκωτικά? Ρε α στα διάλοπια, έχετε κάνει ήρωα τον κάθε πούστη και πρεζάκια (24/9/2018)
αν ο # Ζακ είχε σφάξει- εύκολα θα μπορούσε να το κάνει, ών υπό την επήρεια ουσιών- τον παππού, θα έτρεχαν να του βρουν δικηγόρους να τη σκαπουλάρει σαν χρήστης κι ο 75χρονος δεν θα ήταν ούτε μονόστηλο... (22/9/2018)
Αν ο Ζακ είχε σκοτώσει τον κοσμηματοπώλη και τον έπιανε η αστυνομία, οι ίδιοι που τον υπερασπίζονται σήμερα θα έλεγαν " Έλληνας ο δολοφόνος, δεν είναι μόνο οι αλλοδαποί εγκληματίες που κατηγορούνται τους Έλληνες φασίστες". Φτάνει παιδιά, γκώσαμε από μαλακίες (23/9/2018)
αν ο Ζακ σκότωνε τον καπιταλιστή φιλελε κοσμηματοπώλη και δεν θα έτρεχε τίποτα θα έμπαινε θα έβγαине και θα συνέχιζε να αρθρογραφεί στην εφημερίδα της εισαγγελικής αριστεράς ...τώρα ..πρόβλημα..!φυσικά αν υπήρχε ΚΡΑΤΟΣ ο Ζακ θα ήταν για θεραπεία, και μάλλον θα ζούσε τώρα αλλά.. (22/9/2018)
λέμε τώρα ότι αν ο "ζακ" είχε στείλει τον κοσμηματοπώλη στα θυμαράκια δεν θα είχε μπει ούτε καν στην πρώτη σελίδα και θα κρύβατε επιμελώς ότι και καλά ήταν "ήρωας" "αριστερός" "ακτιβιστής" και "ντοκουμέντο"... απλά θα ήταν ένα ακόμα άτυχες περιστατικό στην ομόνοια με ένα πρεζόνι. (24/9/2018)
Αν κ σε δεύτερο βίντεο ο τύπος φαίνεται με επιδέσμους στο κεφάλι κ με ένα κομμάτι γυαλί στα χέρια να απομακρύνεται να ρωτήσω αν στην θέση του ήταν ο κοσμηματοπώλης κ του το είχε σπάσει το κεφάλι ο Ζάκ θα έλεγες κάτι η απλά θα ήταν Σάββατο; (24/9/2018)
αν όμως κάρφωνε το μαχαίρι που βάσταγε ο ζακ και τον έστελνε στον κάτω κόσμο..... τότε οι νόμοι στην Ελλάδα θα νομιμοποιούσαν την ανάσταση νεκρών και την αυτοάμυνα που θα έκανε ο αναστημένος κοσμηματοπώλης της Ομόνοιας (24/9/2018)

Οι υποθετικοί λόγοι και σε αυτή την κατηγορία ανήκουν κυρίως στο δεύτερο είδος προγνωστικών υποθετικών λόγων, εμφανίζονται όμως και παραδείγματα που ανήκουν στο τρίτο είδος ή συνδυάζουν στοιχεία από τα δύο είδη. Άρα η πιθανότητα πραγμάτωσης και αυτών των υποθετικών λόγων είναι μειωμένη. Επιπλέον, και αυτοί οι υποθετικοί λόγοι έρχονται σε αντίθεση με την πραγματικότητα, καθώς δεν μπορεί να αμφισβητηθεί ότι ο Ζακ Κωστόπουλος είναι νεκρός και όχι ο κοσμηματοπώλης. Παράλληλα, προϋποθέτουν την αποδοχή στοιχείων που ενοχοποιούν ή δικαιολογούν τις βίαιες αντιδράσεις όπως ότι ο Ζακ Κωστόπουλος ήταν υπό την επήρεια ναρκωτικών ουσιών, ότι κρατούσε μαχαίρι κ.λπ. ως αδιαμφισβήτητων, ενώ άλλα έχουν ήδη καταρριφθεί και άλλα αμφισβητούνται.

Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι με την αντιστροφή των ρόλων που επιχειρείται ενισχύεται η αρνητική αξιολόγηση του Ζακ Κωστόπουλου, καθώς του αποδίδεται μια πιθανή αρνητική πράξη κυρίως με το ρήμα *σκοτώνω*, αλλά και με φορτισμένα συναισθηματικά ρήματα και εκφράσεις όπως *είχε σφάζει, του το είχε σπάσει το κεφάλι, κάρφωνε το μαχαίρι που κράταγε* (ιδιαίτερα μάλιστα όταν η υπόθεση συνοδεύεται από επιστημική τροπικότητα με υψηλό βαθμό βεβαιότητας όπως *εύκολα θα μπορούσε να το κάνει*). Η απόδοση αξιολογεί με έμμεσο τρόπο αρνητικά τους υποστηρικτές του, αφού πιθανολογεί ότι θα κρατούσαν άλλη στάση σε αυτή την περίπτωση και κυρίως θα υποβάθμιζαν το γεγονός, αλλά και άμεσα με εκφράσεις όπως *Φτάνει παιδιά, γκώσαμε από μαλακίες* κ.λπ. Χαρακτηριστική στα παραπάνω παραδείγματα είναι και η συνεμφάνιση με άλλες δύο στρατηγικές των αντιπάλων, την αναφορά στην υποτιθέμενη ηρωοποίησή του (βλ. 5.1, π.χ. *Ρε α στα διάλο πια, έχετε κάνει ήρωα τον κάθε πούστη και πρεζάκια*) και τη σύγκριση με άλλες περιπτώσεις, όπως θα δούμε και παρακάτω.

Στους υποθετικούς λόγους που περιστρέφονται γύρω από τον κοσμηματοπώλη οι αντίπαλοι συζητούν ποια θα ήταν η αντίδρασή τους στην περίπτωση που θα βρίσκονταν οι ίδιοι στη θέση του κοσμηματοπώλη και ανάλογα προκαταλαμβάνουν την αντίδραση των υποστηρικτών του Ζακ Κωστόπουλου στην περίπτωση που έμπαινε στο σπίτι τους ένας τοξικομανής ή ληστής. Στην πρώτη περίπτωση, δηλαδή στα τρία πρώτα παραδείγματα του Πίνακα 11 που ακολουθεί, οι υποθετικοί λόγοι ανήκουν στο πρώτο είδος προγνωστικών υποθετικών λόγων με εξαίρεση έναν υποθετικό λόγο που συνδυάζει στοιχεία του δεύτερου και του τρίτου είδους. Στους υποθετικούς λόγους που ανήκουν στο πρώτο είδος η υπόθεση και η απόδοση έχουν μεγαλύτερες πιθανότητες να πραγματοποιηθούν. Η αντίδρασή τους, όπως την παρουσιάζουν, αν βρεθούν σε ανάλογη θέση, θα είναι η ίδια ή πιο βίαιη από του κοσμηματοπώλη (π.χ. *δεν θα είχε καν την δύναμη από τις μπουνιές να σηκωθεί από κάτω*), ενώ και ο Ζακ Κωστόπουλος αξιολογείται αρνητικά (π.χ. με αρνητικό λεξιλόγιο όπως *κλεπτομανής, επικίνδυνος* αλλά και με θετικό του οποίου η σημασία αντιστρέφεται π.χ. *άγιο, καλό παιδί*). Με αυτόν τον τρόπο δικαιώνουν την αντίδραση του κοσμηματοπώλη και όσων χτύπησαν τον Ζακ Κωστόπουλο, αφού την εμφανίζουν ως λογική και αναμενόμενη.

Πίνακας 11. Υποθετικοί λόγοι για τον κοσμηματοπώλη από τους αντιπάλους του Ζακ Κωστόπουλου

Ρε φίλε δε με νοιάζει τι είσαι, αν έρθεις στο χώρο μου με μαχαίρι θα κάνω τα αδύνατα δυνατά να υπερασπιστώ τα δικά μου και εκ του αποτελέσματος ένας απ τους δυό μας ίσως θα πεθάνει. # λoατκι # lgbtq # ζακ # omoioia(22/9/2018)
Ο Ζακ απο μικρό παιδί ήταν κλεπτομανής. Προφανώς και μπήκε να κλέψει που και να μην το έκανε πάλι επικίνδυνος ήταν εκείνη τη στιγμή. Οχι,θέλω να τιμωρηθεί ο λήστής και αν έχω την ευκαιρία να τον ακινητοποιήσω εως ότου έρθει η αστυνομία θα το κάνω (25/9/2018)
Τι προσπαθείτε να τον βγάλετε τον Ζακ; Άγιο; Καλό παιδί; Τι;...Γαμω την πουτανα σας. Έχω πέσει θύμα μεγάλης κλοπής χωρίς βοήθεια κιόλας, αν ήμουν στην θέση του επιχειρηματία δεν θα είχε καν την δύναμη από τις μπουνιές να σηκωθεί από κάτω. # maziou(24/9/2018)
Αν ένας "Ζακ" μπει στο σπίτι σας να τον λυπηθείτε που είναι ενα αδυναμο πρεζονι και οροθετικο ,να αντιληφθείτε τις αγνες και μη επικίνδυνες προθεσεις του και να του ανοιξετε την πορτα να φυγει κυριος με τη περουσιας σας (23/9/2018)
Το εχουμε ξαναδει το εργο στην ομοιοια. Καλεσμα σε πορεια απο τον τζεησον αντιγονη και βαλλιανατο. Σιγονταρισμα των τεμπεληδων αριστερων, επεισοδια και ηρωοποιηση στο ζακ. ΥΓ εσας παντως αν μπουν στο σπιτι να σας γαμησουν, καντε ότι κοιμαστε # Ομοιοια(22/9/2018)
Η κοινωνία ευθύνεται που δεν ευαισθητοποιείται αρκετά με το θέμα ναρκωτικά,αλλά θέλω να ξέρω τι θα κάνατε αν σας έκλεβε κάποιος και δεν είχε όπλο(με σφαίρες),πρώτη αντίδραση εε,θα καλούσατε αστυνομία ? Μωρέ δε γαμίεστε που θα τον βγάλετε και ήρωα ? # Ζακ (23/9/2018)

Παράλληλα, απευθυνόμενοι στους υπερασπιστές του Ζακ Κωστόπουλου στην υποθετική περίπτωση που κάποιος ληστής, τοξικομανής ή οροθετικός έμπαινε στο σπίτι τους στα περισσότερα παραδείγματα τους παροτρύνουν (με κατευθυντική γλωσσική πράξη στην απόδοση του υποθετικού λόγου, πρβλ. τους επιτελεστικούς υποθετικούς λόγους κατά Declerck & Reed 2001, βλ. Τσαγγαλίδης 2012: 223) να προσποιηθούν ότι δεν το αντιλήφθηκαν ή να αντιδράσουν καλώντας την αστυνομία. Στα άμεσα συμφραζόμενα των υποθετικών αυτών λόγων εμφανίζονται λεξιλόγιο και φράσεις με αρνητική σημασία (π.χ. *γαμήσουν, το έχουμε ξαναδεί το έργο, σιγοντάρισμα, τεμπέληδων, μωρέ δε γαμιάστε*) ή λεξιλόγιο με θετική σημασία, η οποία όμως αντιστρέφεται μέσα στο συγκεκριμένο (π.χ. *αγνές, μη επικίνδυνες*). Με αυτό τον τρόπο, παρουσιάζουν ως αυτονόητη τη βίαιη αντίδραση σε μια τέτοια κατάσταση. Αξίζει να σημειωθεί ότι ειδικά στους υποθετικούς λόγους που απευθύνονται στους υποστηρικτές εμφανίζονται ως ανάλογες καταστάσεις που δεν είναι (το σπίτι δεν είναι το ίδιο με το κατάστημα και το να είσαι μέσα στο σπίτι είναι διαφορετικό από το να είσαι έξω από το κατάστημα, όπως συνέβη στην περίπτωση του ιδιοκτήτη του κοσμηματοπωλείου). Οι υποθετικοί αυτοί λόγοι συνδέονται με τη συζήτηση που είχε γίνει τις πρώτες ημέρες μετά το θάνατο του Ζακ Κωστόπουλου για τη λεγόμενη αυτοδικία, η οποία σε πολλά μέσα παρουσιάστηκε ως δικαιολογία για την επίθεση που δέχτηκε.

Και αυτή η θεματική υποθετικών λόγων έχει γίνει αντιληπτή από τους υποστηρικτές, καθώς εντοπίζονται λίγες αναρτήσεις που αξιολογούν αρνητικά και εντοπίζουν τα αδύναμα σημεία πίσω από το επιχείρημα (π.χ. παράδειγμα 24, *κουτοπόνηρα, τα όμοια συγκρίνονται κ μόνο*) ή διατυπώνουν τον ίδιο υποθετικό λόγο αλλά στη θέση του κοσμηματοπώλη βάζουν τον Ζακ Κωστόπουλο (π.χ. *τι θα κάνατε αν στη θέση του # ZAK ήταν το παιδί σας;*). Για τα παραδείγματα 25 και 26 έχουμε ήδη δει παρόμοιους υποθετικούς λόγους παραπάνω.

(24) Άρχισαν τα κουτοπόνηρα του τύπου: Αν μπει σπίτι σου ένας οπλισμένος ληστής κ ετοιμάζεται να σε σκοτώσει θα αντιδράσεις ή θα τον κεράσεις καφέ. Μα αυτό έγινε με τον Ζακ ?? Τα όμοια συγκρίνονται κ μόνο Μπατριωτη. (23/9/2018)

(25) Μας πρήξατε με το τι θα κάναμε αν ήμασταν στη θέση του κοσμηματοπώλη. Εσείς τι θα κάνατε αν στη θέση του # ZAK ήταν το παιδί σας; Αυτό είναι το επίδικο. (24/9/2018)

(26) Όλοι λένε "εσύ αν ήσουν στη θέση του ιδιοκτήτη τι θα έκανες;" Έναν δεν άκουσα να αναρωτιέται "εσένα αν το παιδί σου ήταν στη θέση του # Ζακ θα ήθελες να του φερθούν έτσι";;; (23/9/2018)

Οι υποθετικοί λόγοι που περιστρέφονται γύρω από τους φίλους και τους υποστηρικτές του Ζακ Κωστόπουλου βρίσκονται συγκεντρωμένοι στον Πίνακα 12. Οι υποθετικοί αυτοί λόγοι είναι κατά κύριο λόγο προγνωστικοί υποθετικοί λόγοι του δεύτερου είδους ή συνδυάζουν στοιχεία από το δεύτερο και το τρίτο είδος.

Πίνακας 12. Υποθετικοί λόγοι για τους φίλους και υποστηρικτές του Ζακ Κωστόπουλου από τους αντιπάλους του

Τον Ζακ Κωστόπουλου δεν τον ήξερα. Με έκπληξη ανακαλύπτω πόσοι τον ήξεραν, πόσοι τον θρηνούν και πόσοι έχουν να πουν πόσο καλός ήταν μαζί τους. Καμία αυτοκριτική, ωστόσο, για το τι θα μπορούσε να -μην- είχε γίνει, <u>αν</u> ήταν κι εκείνοι καλοί μαζί του πριν το θάνατό του... # Ομοנוια (23/9/2018)
--

Ευκαιρία για γιορτή. <u>Αν</u> αγαπούσαν τον Ζακ πραγματικά θα τον στήριζαν και θα τον βοηθούσαν. Τώρα καπηλεύονται το θάνατο ενός ανθρώπου κι αυτό είναι μεγαλύτερο έγκλημα. (23/9/2018)

Αν όλοι εσείς που σας έπιασε εκ των υστερων ο πόνος για τον Ζακ δείχνατε εκ των προτέρων μόνο το 10% απ'το "ενδιαφέρον" που δείχνετε τώρα δεν θα είχε συμβεί τίποτα απ όσα συνεβησαν οπότε αντε μου στο διάολο με τις τάχα μου ευαισθησίες σας (25/9/2018)
εν τω μεταξύ, αν όλοι οι "χασαμε τον Ζακ" που τονε γνώριζαν τοσο καλα, του σκαγανε κάνα 50ρικο τον μηνα, ο Ζακ θα χε βίλα στην Γλυφάδα... Υποκριτικά αριστερά αποβράσματα ... # κοσμηματοπώλης # υποκριτες (22/9/2018)
Βγήκαν όλοι να μιλήσουν για τον "φίλο" τους Ζακ και κανείς δεν αναρωτήθηκε γιατί ο "φίλος" τους οδηγήθηκε σε αυτήν κατάσταση να γίνει ληστής. Δεν είχε χρήματα; Αν δεν είχε γιατί δεν τον βοήθησαν; Έστω να βρει μια εργασία; (22/9/2018)
δεν υπαρχει ζακ ενας ληστης εναι τον ηξερες απο χθες τον ζακ; αν ναι να του δινες κανα φραγκο να μην πηδιοτανε σε μπαρ για την δοση του. παει αυτο. οσο για τον γερακο 73 ετων αν αποδειχθει που μεχρι τωρα δεννν θα παει μεσα για φονο εξ αμελειας ή κατι τετοιο end of story. (25/9/2018)
Αν ο δυστυχής # Ζακ είχε την προσοχή που του δίνουν τώρα όλοι, ακόμη και η ίδια του η οικογένεια, δεν θα έφτανε στο σημείο που έφτασε. Είναι κρίμα και ντροπή να γίνεται αντικείμενο κομματικής και ιδεολογικής εκμετάλλευσης από αυτούς που όταν ζούσε δεν έδιναν δεκάρα (24/9/2018)
Απιστευτους φίλους τελικα είχε ο Ζακ περίεργο γιατί αν ολοι αυτοι του εδιναν ενα ευρω δεν θα ήταν νεκρος θα είχε ενα χρυσοχοείο δίπλα απ το αλλο στην Ομονοια(23/9/2018)
αν ταιζες τον Ζακ ομως δεν θα ηταν νεκρος τωρα(24/9/2018)
Αν το λεφτά που ξόδευαν για σπρέι τα έδιναν στον Ζακ .... θα είχε κάνει αποτοξίνωση σε ιδιωτική κλινική. (24/9/2018)
Αν τον αγαπούσαμε οσο λετε αυτον τον ζακ δε θα τον αφήνατε να φτάσει στο σημείο που έφτασε. Θα τον βοηθούσατε με οποιονδήποτε τροπο, αλλα ειστε διπρόσωποι και υποκριτές. (22/9/2018)
Στα παπαρια τους και ο πως τον λενε Ζακ και πως πεθανε, "ηρωα" θέλανε και θυτη νοθοκυρη. Αν τους ένοιαζε ο κάθε Ζακ θα φροντιζαν νωριτερα οι αριστεροί ευαισθητουληδες. (24/9/2018)

Οι αντίπαλοι του Ζακ Κωστόπουλου αξιολογούν αρνητικά τους υποστηρικτές του, αλλά και τον ίδιο τον Ζακ Κωστόπουλο με τη χρήση υποθετικών λόγων των οποίων η υπόθεση προϋποθέτει ότι οι φίλοι, η οικογένεια και όσοι μετά θάνατον τον υποστηρίζουν δεν τον υποστήριξαν όσο ζούσε. Η απόδοση συνήθως είναι ότι δεν θα είχε χρειαστεί να κάνει ληστεία και έτσι δεν θα είχε πεθάνει. Και στις αποδόσεις των υποθετικών λόγων προϋποτίθεται ότι ο Ζακ Κωστόπουλος δεν είχε χρήματα, ότι ήταν ληστής και ότι ήταν τοξικοεξαρτημένος. Οι τρεις αυτές προϋποθέσεις είτε δεν ισχύουν στην πραγματικότητα (στο σπίτι του βρέθηκαν χρήματα και οι τοξικολογικές εξετάσεις δεν έδειξαν χρήση ναρκωτικών ουσιών) είτε αμφισβητούνται. Παράλληλα, ο Ζακ Κωστόπουλος αξιολογείται αρνητικά ως δυστυχής και εξαθλιωμένος (πηδίοτανε σε μπαρ για την δοση του, δυστυχής, δεν θα έφτανε στο σημείο που έφτασε).

Με τους υποθετικούς αυτούς λόγους οι υποστηρικτές του Ζακ Κωστόπουλου παρουσιάζονται ως υποκριτές, που ενδιαφέρονται για αυτόν μόνο μετά το θάνατό του και για κομματικό όφελος. Η αρνητική αξιολόγηση των υποστηρικτών γίνεται, μεταξύ άλλων, με αρνητικό λεξιλόγιο όπως *καπηλεύονται, υποκριτικά αριστερά αποβράσματα, εκμετάλλευσης, κρίμα και ντροπή, δεν έδιναν δεκάρα, διπρόσωποι, υποκριτές*, θετικό λεξιλόγιο που αναιρείται από άρνηση (π.χ. *καμία αυτοκριτική*), λεξιλόγιο εντός εισαγωγικών («ενδιαφέρον», «φίλο»), εκφράσεις επιστημικής στάσης (π.χ. *με τις τάχα μου ευαισθησίες σας*).

Οι υποστηρικτές προσεγγίζουν διαφορετικά το ίδιο θέμα, καθώς με τους υποθετικούς λόγους στα παραδείγματα 27 και 28 συνδέουν την πιθανότητα να μην είχε δεχτεί επίθεση και να μην είχε πεθάνει με τη γνώση του ότι ήταν οροθετικός από την πλευρά όσων τον χτύπησαν.

(27) Αν ήξεραν ότι ο Ζακ ήταν οροθετικός, ίσως να ζούσε τώρα. (23/9/2018)

(28) Φυσικά αν ήξεραν ότι ο # Ζακ ήταν οροθετικός όχι μόνο δεν θα τον κλωτσούσαν αλλά θα έτρεχαν να απομακρυνθούν μην κολλήσουν aids και ομοφυλοφιλία. # Ομονοια (23/9/2018)

Ο βαθμός της βεβαιότητας ποικίλλει στα δύο παραδείγματα. Στο 22 ο βαθμός βεβαιότητας είναι υψηλότερος (βλ. *φυσικά, όχι μόνο ...αλλά*), ενώ στο 21 με το *ίσως* στην απόδοση χαμηλότερος. Και στις δύο περιπτώσεις όμως υπονοείται ότι εκείνοι που χτύπησαν τον Ζακ Κωστόπουλο έχουν ρατσιστικές αντιλήψεις.

6. Σύγκριση με άλλα γεγονότα

Άλλη μία στρατηγική που επαναλαμβάνεται σε πολλές αναρτήσεις ιδιαίτερα αντιπάλων, όπως έχουμε δει παραπάνω, είναι η σύγκριση με άλλα γεγονότα, κυρίως δολοφονιών και θανάτων. Τα γεγονότα με τα οποία γίνεται ιδιαίτερα συχνά σύγκριση είναι η δολοφονία του Αλέξη Γρηγορόπουλου από τον ειδικό φρουρό Επαμεινώνδα Κορκονέα, του Παύλου Φύσσα από το μέλος της Χρυσής Αυγής Γιώργο Ρουπακιά, του Νικόλα Μουστάκα από τρεις αλλοδαπούς στου Φιλοπάππου και η κακοποίηση της Μυρτώς από αλλοδαπό στην Πάρο. Επίσης, συχνά γίνεται σύγκριση με τους νεκρούς από τη φωτιά στο Μάτι το 2018 και τις πλημμύρες στην Μάνδρα Αττικής το 2017, αλλά και τους νεκρούς από τον εμπρησμό στην τράπεζα Marfin το 2010.

Οι υποστηρικτές αναφέρονται κυρίως στις δολοφονίες του Αλέξη Γρηγορόπουλου και του Παύλου Φύσσα, τις οποίες συνδέουν με την αστυνομική βία ή την ανοχή στη βία προσώπων με ακροδεξιά ιδεολογία κατά αναλογία με τα γεγονότα που οδήγησαν στον θάνατο του Ζακ Κωστόπουλου.

(29) μπάτσοι εκτέλεσαν τον Γρηγοροπουλο τον Δεκεμβριο του 08, μπάτσοι παρατηρητές σε κοντινή απόσταση στην δολοφονία του αντιφασίστα Παύλου Φύσσα τον Σεπτεμβριου του 13, μπάτσοι παρατηρητές σε κοντινή απόσταση στην δολοφονία του Ζακ από τους φασίστες της "διπλανής πόρτας";;;;" (22/9/2018)

Με αυτό τον τρόπο τοποθετούν στην έσω ομάδα τα τρία αυτά πρόσωπα και στην έξω ομάδα την αστυνομία.

Αντίθετα, οι αντίπαλοι αναφέρονται κυρίως στη δολοφονία του Νικόλα Μουστάκα και στην κακοποίηση της Μυρτώς, των οποίων δράστες ήταν αλλοδαποί, στους νεκρούς από τον εμπρησμό στην τράπεζα Marfin, του οποίου οι δράστες υποστηρίχθηκε ότι ήταν συγκεκριμένοι αντιεξουσιαστές (κάτι που δεν αποδείχθηκε στο δικαστήριο), και στους νεκρούς από τη φωτιά στο Μάτι και την πλημμύρα στη Μάνδρα, για τους οποίους ενοχοποιούν την κυβέρνηση των ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ.

(30) Πολλές ευαίσθητες ψυχές έχοντας ακόμα το μαύρισμα απο τις καλοκαιρινές διακοπές δεν ειχαν μιά λέξη για τούς νεκρούς στο Μάτι ούτε για το παλληκάρι στου Φιλοπάππου αλλά με τον Ζακ ξαναβρήκαν τον χαμένο εαυτό τους. (25/9/2018)

(31) Κάψατε 100 ανθρώπους στο Μάτι πνίζατε 24 στην Μάνδρα πόσοι σκοτώθηκαν εξαιτίας των λαθρομεταναστών που μας κουβαλήσατε ,των εγκληματιών που αποφυλακίσατε *αλλά* για αυτούς αδιαφορήσατε ο Ζακ ο ληστής έχει αξία συριζαίος θα ήτανε γιατί άμα ήταν δεξιός θα λέγατε καλά να πάθει (24/9/2018)

Με αυτό τον τρόπο τοποθετούν στην έξω ομάδα τους μετανάστες και τον ΣΥΡΙΖΑ. Αξίζει να σημειωθεί ότι και στα δύο παραδείγματα γίνεται ρητή σύγκριση με τον Ζακ Κωστόπουλο, ο οποίος στο παράδειγμα 31 συνδέεται άμεσα με τον ΣΥΡΙΖΑ. Αυτή την αναπαράστασή του ως Συριζαίου την έχουμε διαπιστώσει στο 5.2.1, όπως και την

αρνητική αξιολόγηση της αριστεράς και την τοποθέτησή της στην έξω ομάδα (βλ. ενότητα 4). Είναι ακόμη ενδιαφέρον ότι στο παράδειγμα 31 οι υποστηρικτές, στους οποίους φαίνεται να απευθύνεται η ανάρτηση, ταυτίζονται με τους δράστες των πράξεων που αναφέρονται με τα ρήματα σε δεύτερο πληθυντικό πρόσωπο (*κάψατε, πνίξατε, κουβαλήσατε, αποφυλακίσατε*), κάτι που ενισχύει την ταύτιση των υποστηρικτών με τον ΣΥΡΙΖΑ, ο οποίος πήρε σχετικές αποφάσεις ή στελέχη του κατηγορήθηκαν για γεγονότα που αναφέρονται.

Χαρακτηριστικό είναι και το παράδειγμα 32, το οποίο αναπτύσσεται αντιθετικά με αναφορά σε πλήθος περιπτώσεων από τις οποίες οι πρώτες συνδέονται με την έσω ομάδα και οι δεύτερες με την έξω ομάδα. Η αξιολόγησή τους γίνεται αρχικά με αντίστροφο από τον αναμενόμενο τρόπο, καθώς μεταφέρεται η υποτιθέμενη τοποθέτηση της έξω ομάδας σε σχέση με τα γεγονότα στα οποία γίνεται αναφορά. Μέσα στην παρένθεση όμως η υποτιθέμενη αυτή άνιση μεταχείριση των γεγονότων χαρακτηρίζεται ως *φασισμός* με μια έκφραση μάλιστα που αποδίδεται σε ένα πρόσωπο με κύρος. Είναι ενδιαφέρον πώς εδώ επιχειρείται να αντιστραφεί η κατηγορία που τους αποδίδεται από την έξω ομάδα με την απόδοση της ίδιας κατηγορίας σε αυτήν (πρβλ. και εδώ Fragaki 2017: 325-326).

(32) Τα θύματα στη Μαρφίν, ο Αξαρλιάν, η Μυρτώ της Πάρου, ο Νικόλας στον λόφο του Φιλοπάππου, η άτυχη στο Αγρίνιο δεν έχουν αξία..... Έχουν όμως ο Ζάκ, ο Αλέξης ,ο Παύλος... (... είχε δίκιο ο Μίκης Θεοδωράκης όταν είπε πως: "η χειρότερη μορφή φασισμού είναι η αριστερόστροφη !!!") (23/9/2018)

Στα δύο παραδείγματα που ακολουθούν φαίνεται ότι η στρατηγική της σύγκρισης με άλλα γεγονότα μόνη της ή σε συνδυασμό με τη συχνή χρήση υποθετικών λόγων έχει γίνει αντιληπτή από τους υποστηρικτές. Το παράδειγμα 33 αναφέρεται ρητά στη σύγκριση με τους νεκρούς από την πυρκαγιά στο Μάτι και στο ότι το γεγονός αυτό αξιολογείται ως ανώτερο του θανάτου του Ζακ Κωστόπουλου.

(33) Καημένε Ζακ. Μόνο αν είχες καεί στο μάτι θα μετρούσε η ζωούλα σου για κάποιους... (23/9/2018)

(34) Ναι, αλλά ΑΝ ο # Ζακ κρατούσε όντως μαχαίρι; ΑΝ ο Γρηγορόπουλος πετούσε χειροβομβίδες; ΑΝ ο Φύσσας πυροβολούσε αθώους περαστικούς με καλάσνικοφ; Τι θα λέγατε τότε, ε; (24/9/2018)

Στο παράδειγμα 34 γίνεται αναφορά σε άλλες δύο εμβληματικές περιπτώσεις, οι οποίες, όπως είδαμε παραπάνω, συγκρίνονται συνήθως με την περίπτωση του Ζακ Κωστόπουλου. Σε αυτές προβάλλονται υποθετικές καταστάσεις αντίθετες με την πραγματικότητα, στις οποίες και τα τρία αυτά πρόσωπα ασκούν βία αντί να δέχονται, όπως πραγματικά έγινε. Είναι χαρακτηριστικό ότι το *αν* είναι γραμμένο με κεφαλαία γράμματα εν είδει σχολίου για τη συχνότατη χρήση υποθετικών λόγων από την έξω ομάδα, τους αντιπάλους του Ζακ Κωστόπουλου.

7. Συμπεράσματα

Στο άρθρο αυτό επιχειρήθηκε η ανάλυση ενός σώματος κειμένων περίπου 210.000 λέξεων με αναρτήσεις από το Twitter σχετικά με τον θάνατο του Ζακ Κωστόπουλου στις 21 Σεπτεμβρίου 2018. Η σύγκριση αυτού του σώματος κειμένων με ένα σώμα κειμένων από πέντε ειδησεογραφικά σάιτ για το ίδιο θέμα, το οποίο καλύπτει την ίδια χρονική περίοδο, έδωσε τη δυνατότητα να εντοπιστούν οι ιδιαιτερότητες του σώματος κειμένων από το Twitter. Παρατηρήθηκε ότι οι χρήστες που δημοσίευσαν αναρτήσεις σχετικά με το θέμα μπορούν να ενταχθούν κατά κύριο λόγο σε δύο ομάδες, τους υποστηρικτές και τους αντιπάλους του Ζακ Κωστόπουλου. Στις λέξεις-κλειδιά του σώματος κειμένων από

το Twitter εντοπίστηκε λεξιλόγιο που συνδέεται με την αρνητική αναπαράσταση των δύο αυτών ομάδων, *αριστερά* ή *αριστεροί* για τους πρώτους και *νοικοκυραίοι* και *κυρ-Παντελήδες* για τους δεύτερους. Και στις δύο περιπτώσεις δηλαδή φαίνεται να δίνεται έμφαση στην αρνητική αξιολόγηση των έξω ομάδων.

Η μελέτη επικεντρώθηκε στις αναπαραστάσεις του Ζακ Κωστόπουλου, για τον οποίο εμφανίζονται οι αρνητικές λέξεις-κλειδιά *πρεζόνι* και *πρεζάκιας*, αλλά και η φαινομενικά θετική λέξη *ήρωας*, η οποία χρησιμοποιείται σε περιβάλλον με αρνητική αξιολόγηση, με αποτέλεσμα να αντιστρέφεται η σημασία της. Και οι τρεις αυτές λέξεις χρησιμοποιούνται για την αρνητική αναπαράστασή του και κατ' επέκταση των υποστηρικτών του από τους αντιπάλους του.

Επιπλέον, μελετήθηκε η σύναψη του ονόματος Ζακ με το ρήμα *ήταν* και εντοπίστηκαν τρεις βασικές δομές που συνδέονται με τις αναπαραστάσεις του Ζακ Κωστόπουλου, καταφατικές, αρνητικές και υποθετικές. Στις καταφατικές δομές προσδιορίζεται η ταυτότητά του σε σχέση με τον κοινωνικό ρόλο ή το επάγγελμά του, καθώς και με την τοποθέτησή του σε μια κοινωνική ομάδα και του αποδίδονται αξιολογικές κρίσεις. Σε σχέση με τα ευρήματα από τα σώματα κειμένων των ειδησεογραφικών σάιτ (Φραγκάκη & Πολυμενέας υπό κρίση) εμφανίζεται πολύ συχνότερη χρήση και ποικιλία αξιολογικών κρίσεων, οι οποίες ήταν ιδιαίτερα περιορισμένες στα ειδησεογραφικά σάιτ και αποτελούσαν μεταφορά λόγων άλλων προσώπων. Ως προς τις υπόλοιπες κατηγορίες οι αναπαραστάσεις είναι παρόμοιες (στην απόδοση ρόλου *ληστής*, *drag queen*, *ακτιβιστής* και στην κοινωνική ταξινόμηση *ομοφυλόφιλος*, *τοξικομανής*, *οροθετικός*), με τη διαφορά ότι στα δεδομένα από το Twitter οι αναπαραστάσεις αυτές δηλώνονται γλωσσικά με ποικιλία λεξιλογίου, το οποίο συχνά είναι αρνητικά φορτισμένο (π.χ. *κλεφτρόνι*, *πουστοτραβέλι*, *τζάνκι*), αποτελεί δηλαδή παράλληλα και μια αρνητική αξιολογική κρίση για τον Ζακ Κωστόπουλο.

Την καταφατική δομή με το *ήταν* την χρησιμοποιούν και οι υποστηρικτές και οι αντίπαλοι. Οι πρώτοι αποφεύγουν αναπαραστάσεις αρνητικές (π.χ. *ληστής*) ή λεξιλογικές επιλογές που φέρουν αρνητική αξιολόγηση, όπως αυτές που σχολιάσαμε παραπάνω, αλλά τον αναπαριστούν και τον αξιολογούν θετικά (π.χ. ως *ακτιβιστή*, ως *υπέροχο άνθρωπο*). Οι δεύτεροι, από την άλλη, δίνουν έμφαση σε αρνητικές αναπαραστάσεις όπως του *ληστή*, επιμένουν στην αναπαράστασή του ως *ομοφυλόφιλου* και *τοξικομανή*, συχνότατα με πολύ αρνητικά φορτισμένο λεξιλόγιο, και τον αξιολογούν αρνητικά (π.χ. *περιθωριακός*, *καμμένος*).

Την αρνητική δομή με το *ήταν* βρέθηκε ότι την χρησιμοποιούν κυρίως οι υποστηρικτές του Ζακ Κωστόπουλου με στόχο τη διάψευση των κύριων αρνητικών αναπαραστάσεών του, όπως εκείνη του *ληστή* και του *τοξικοεξαρτημένου*, αλλά και του *τραβεστί κ.ά.* Αντίθετα, την υποθετική δομή με το *ήταν* την χρησιμοποιούν κυρίως οι αντίπαλοι του Ζακ Κωστόπουλου. Οι υποθετικοί λόγοι που χρησιμοποιούν ανήκουν κυρίως στο δεύτερο είδος προγνωστικών υποθετικών λόγων, έχουν δηλαδή μειωμένες πιθανότητες να πραγματωθεί η υπόθεση και η απόδοση, και μπορούν να είναι είτε καταφατικοί είτε αρνητικοί. Παρατηρήθηκε επίσης ότι στην απόδοσή τους συχνά χρησιμοποιούνται ρήματα που δηλώνουν λεκτικές ή νοητικές και όχι υλικές διαδικασίες και πως συχνά οι αποδόσεις έχουν τη μορφή ρητορικών ερωτήσεων που απευθύνονται στους υποστηρικτές.

Με τη χρήση των υποθετικών αυτών λόγων ενισχύεται η αρνητική αναπαράσταση του Ζακ Κωστόπουλου, καθώς επαναλαμβάνονται αρνητικές αναπαραστάσεις όπως του *ληστή*, *τοξικομανή κ.ά.*, οι οποίες μάλιστα εμφανίζονται ως δεδομένες, παρά το ότι στην πραγματικότητα έχουν αμφισβητηθεί από μαρτυρίες ή την ιατροδικαστική έρευνα. Παράλληλα, οι υποστηρικτές αξιολογούνται αρνητικά, καθώς παρουσιάζονται να μεροληπτούν υπέρ του και υποθετικά εναντίον άλλων ομάδων (όπως π.χ. οι *χρυσανγίτες*),

οι οποίες εμφανίζονται ως θύματα, ενώ δεν είναι (αντιστροφή θύματος-θύτη). Οι υποστηρικτές απαντούν με ανάλογους υποθετικούς λόγους, συγκρίνοντάς τον με άλλες ευάλωτες ομάδες και σπανιότερα αλλάζοντας τη διαδικασία που δηλώνει το ρήμα στην απόδοση από λεκτική ή νοητική σε υλική διαδικασία.

Οι αντίπαλοι του Ζακ Κωστόπουλου χρησιμοποιούν συστηματικά και άλλους υποθετικούς λόγους στις αναρτήσεις τους, οι οποίοι έχουν ανάλογες λειτουργίες με τους παραπάνω. Αρκετά συχνά επίσης κάνουν σύγκριση με άλλα γεγονότα με στόχο να καταδείξουν ότι ο θάνατός του δεν είναι σημαντικό γεγονός. Είναι μάλιστα χαρακτηριστικό ότι η τελευταία αυτή στρατηγική συνδυάζεται με άλλες, καθώς την βρίσκουμε σε συνδυασμό με τη χρήση υποθετικού λόγου, με τις λέξεις-κλειδιά για την αναπαράσταση του Ζακ Κωστόπουλου, τις δομές με το ρήμα *ήταν* κ.λπ.

Οι αντίπαλοι μοιάζουν να έχουν την πρωτοβουλία των κινήσεων στα δεδομένα που μελετάμε, ενώ οι υποστηρικτές φαίνεται να έχουν συνειδητοποιήσει τις στρατηγικές των αντιπάλων και να προσαρμόζουν τις δικές τους στρατηγικές ανάλογα. Έτσι, οι αρνητικές αναπαραστάσεις των αντιπάλων διαψεύδονται με τις αρνητικές δομές με το *ήταν* των υποστηρικτών και η χρήση των υποθετικών λόγων επαναλαμβάνεται με άλλο περιεχόμενο και στόχο ή σχολιάζεται ρητά σε αναρτήσεις. Κάτι ανάλογο συμβαίνει και με τη σύγκριση με άλλα γεγονότα.

Από τα παραπάνω φαίνεται ότι η αναπαράσταση του Ζακ Κωστόπουλου στο Twitter γίνεται με ποικίλες στρατηγικές όπως οι καταφατικές και οι αρνητικές δομές, οι υποθετικοί λόγοι και η σύγκριση με άλλα γεγονότα. Είναι ενδιαφέρον ότι τα ευρήματα της έρευνας συμπίπτουν με ευρήματα ερευνών από τον χώρο της υπολογιστικής ανάλυσης και της εξαγωγής πληροφοριών για στάσεις και τοποθετήσεις των χρηστών του Twitter, οι οποίες επισημαίνουν, μεταξύ άλλων, τη σημασία της άρνησης και της υποθετικότητας και προτείνουν το συνδυασμό της παραδοσιακής υπολογιστικής ανάλυσης με τεχνικές ανάλυσης λόγου για την επίτευξη καλύτερων αποτελεσμάτων (βλ. λ.χ. Mukherjee & Bhattacharyya 2012, Simaki et al. 2017).

Επίσης, όπως φαίνεται, οι συγκεκριμένες στρατηγικές συνδέονται κυρίως με συγκεκριμένες ομάδες που διαμορφώθηκαν στο Twitter με αφορμή τον θάνατο του Ζακ Κωστόπουλου. Θα είχε ιδιαίτερο ενδιαφέρον να μελετηθούν οι στρατηγικές αυτές (π.χ. υποθετικοί λόγοι, σύγκριση με άλλα γεγονότα) σε άλλα σώματα από το Twitter ή/και άλλα σώματα ηλεκτρονικών κειμένων για να φανεί αν πράγματι συνδέονται με συγκεκριμένες ομάδες ή αν αποτελούν χαρακτηριστικό των ηλεκτρονικών κειμένων. Ο εντοπισμός επαναλαμβανόμενων στρατηγικών που συνδέονται με συγκεκριμένες ομάδες (λ.χ. συγκεκριμένης ιδεολογικής τοποθέτησης) θα ήταν ιδιαίτερα σημαντικός στο πλαίσιο για παράδειγμα της κριτικής ανάλυσης λόγου, αλλά και για πρακτικούς σκοπούς αναγνώρισης ομάδων και τοποθετήσεων με υπολογιστικά εργαλεία.

Όπως φάνηκε από τα παραπάνω, η τοποθέτηση σε σχέση με γεγονότα, οι αναπαραστάσεις των προσώπων που συμμετείχαν σε αυτά και η διαμόρφωση ομάδων κοινής αντιμετώπισής τους προϋποθέτουν και παράγουν αξιολογήσεις. Θεωρητικές προσεγγίσεις όπως αυτή του δικτύου των κοινωνικών δρώντων του van Leeuwen (2008) προβλέπουν την αξιολογική κρίση ως τρόπο αναπαράστασης, αλλά δεν καταφέρνουν να αποδώσουν την λειτουργία της αξιολόγησης στο σύνολό της. Η αξιολόγηση διαπερνά όλες τις κατηγορίες αναπαραστάσεων, καθώς δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι η απόδοση του ρόλου του ληστή, για παράδειγμα, ή η κατηγοριοποίηση σε σχέση με τον σεξουαλικό προσανατολισμό (και μάλιστα η επιλογή ανάμεσα σε ποικιλία λεξιλογίου από διαφορετικά επίπεδα ύφους με διαφορετικές συνδηλώσεις κ.λπ.) δεν εμπεριέχει αξιολόγηση. Το ίδιο συμβαίνει και με τις παραδοχές στις οποίες βασίζονται οι υποθετικοί λόγοι, αλλά και με το πού στοχεύουν εκείνοι που τους χρησιμοποιούν, ενώ η ίδια η

σύγκριση των γεγονότων μεταξύ τους γίνεται σε σχέση με μια κλίμακα σπουδαιότητας των γεγονότων.

Παράλληλα, ενώ η έννοια της αξιολόγησης είναι πολύ βασική, η αντιμετώπιση της βιβλιογραφικά είναι πολυδιάστατη και πολυδιασπασμένη με τη χρήση διαφορετικής ορολογίας (η οποία συχνά αντιστοιχεί σε ελαφρώς διαφορετικό περιεχόμενο), όπως evaluation, stance, appraisal, subjectivity κ.ά. (βλ. λ.χ. τη σχετική συζήτηση στο Φραγκάκη 2010: 296-305). Επίσης, η προσέγγισή της γίνεται με διάφορες μεθόδους και τεχνικές (λ.χ. ανάλυση λόγου, σώματα κειμένων, υπολογιστική ανάλυση κ.λπ.) από διαφορετικούς κλάδους της γλωσσολογίας, που έχουν διαφορετικούς στόχους. Η συνεξέταση των σχετικών εννοιών και των πορισμάτων σε σχέση με αυτές και η συνεργασία διαφορετικών προσεγγίσεων που έχουν κοινούς στόχους μπορεί να προσφέρει τη βάση για μια πιο ολοκληρωμένη περιγραφή της διασύνδεσης μεταξύ αναπαραστάσεων, αξιολόγησης και (ιδεολογικής) τοποθέτησης και των γλωσσικών μηχανισμών και στρατηγικών με τα οποία πραγματώνονται. Το Twitter αποτελεί χρήσιμη πηγή δεδομένων για τους παραπάνω σκοπούς, καθώς προσφέρει μεγάλο όγκο γλωσσικών δεδομένων από ποικιλία χρηστών, οι οποίοι αλληλεπιδρούν μεταξύ τους και τοποθετούνται σε σχέση με γεγονότα, καταστάσεις, πρόσωπα κ.λπ.

Βιβλιογραφία

- Angouri, J., Boukala, S. & Dimitrakopoulou, D. 2018. From Grexit to Brexit and back. Mediatisation of economy and the politics of fear in the Twitter discourses of the Prime Ministers of Greece and the UK. *Language@internet* 16, article 7.
- Athanasiadou, A. & Dirven, R. 2000. Pragmatic conditionals. In A. Foolen & F. van der Leek (eds) *Constructions in Cognitive Linguistics*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 1-26.
- Baker, P., Gabrielatos, C., KhosraviNik, M., Krzyzanowski, M., McEnery, T. & Wodak, R. 2008. A useful methodological synergy? Combining critical discourse analysis and corpus linguistics to examine discourses of refugees and asylum seekers in the UK press. *Discourse & Society* 19 (3), 273-306.
- Baker, P. & McEnery, T. 2015. Who benefits when discourse gets democratised? Analysing a Twitter corpus around the British *Benefits Street* debate. In P. Baker & T. McEnery (eds) *Corpora and Discourse Studies: Intergrating Discourse and Corpora*. London: Palgrave Macmillan, 244-265.
- Γούτσος, Δ. & Φραγκάκη, Γ. 2015. *Εισαγωγή στη γλωσσολογία σωμάτων κειμένων*. Αθήνα: ΣΕΑΒ. Διαθέσιμο στο <http://hdl.handle.net/11419/1932>
- Culpeper, J. 2011. *Impoliteness: Using Language to Cause Offence*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Declerck, R. & Reed, S. 2001. *Conditionals: A Comprehensive Empirical Analysis*. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Ford, C. E. & Thompson, S. A. 1986. Conditionals in discourse: A text-based study from English. In E. C. Traugott, A. ter Meulen, J. S. Reilly & C. A. Ferguson (eds) *On Conditionals*. Cambridge: Cambridge University Press, 353-372.
- Fragaki, G. 2017. "Tragic event" vs. "cowardly murder": A longitudinal study of Golden Dawn's lexicogrammatical choices and discourse strategies. In O. Hatzidaki & D. Goutsos (eds) *Greece in Crisis: Combining Critical Discourse and Corpus Linguistics Perspectives*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 293-329.
- Halliday, M.A.K. & Matthiessen, C. 2004. *An Introduction to Functional Grammar*. Third Edition. London: Hodder Arnold.
- Hardaker, C. & McGlashan, M. 2016. "Real men don't hate women": Twitter rape threats and group identity. *Journal of Pragmatics* 91, 80-93.
- Herring, S. 2013. Discourse in Web 2.0: Familiar, Reconfigured, and Emergent. In D. Tannen & A. M. Tester (eds) *Discourse 2.0: Language and new media*. Washington, DC: Georgetown University Press, 1-25.

- Huberman, B. A., Romero, D. M. & Wu, F. 2008. Social networks that matter: Twitter under the microscope. Διαθέσιμο στο: <https://ssrn.com/abstract=1313405>
- Inchaurrealde, C. 2008. A corpus-based approach to the study of counterfactual English conditionals. In A. M. Hornero, M. J. Luzón & S. Murillo (eds) *Corpus Linguistics: Applications for the Study of English*. Bern: Peter Lang, 215-238.
- Jansen, B. J., Zhang, M., Sobel, K. & Chowdury, A. 2009. Twitter power: Tweets as electronic word of mouth. *Journal of the American Society for Information Science and Technology* 60 (11), 2169-2188.
- Jaworska, S. & Sogomonian, T. 2019. After we #VoteLeave we can #TakeControl: Political campaigning and imagined collectives on Twitter before the Brexit vote. In U. Lutzky & M. Nevala (eds) *Reference and Identity in Public Discourses*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 181-202.
- Masroor, F. & Khan, Q. N., Aib, I. & Ali, Z. 2019. Polarization and ideological weaving in Twitter discourse of politicians. *Social Media + Society*. Διαθέσιμο στο: <https://doi.org/10.1177/2056305119891220>
- Mathew, B., Kumar, M., Ravina, Goyal, P., Mukherjee, A. 2018. Analyzing the hate and counter speech accounts on Twitter. Διαθέσιμο στο: [arXiv:1812.02712](https://arxiv.org/abs/1812.02712)
- Mikros, G. K. & Perifanos, K. 2013. Authorship attribution in Greek tweets using multilevel author's n-gram profiles. In E. Hovy, V. Markman, C. H. Martell & D. Uthus (eds) *Papers from the 2013 AAI Spring Symposium "Analyzing Microtext", 25-27 March 2013, Stanford, California*. Palo Alto, CA: AAAI Press, 17-23.
- Mukherjee, S. & Bhattacharyya, P. 2012. Sentiment analysis in Twitter with lightweight discourse analysis. *Proceedings of COLING 2012*, 1847-1864. Διαθέσιμο στο: <https://www.aclweb.org/anthology/C12-1113.pdf>
- Περίφανος, Κ. 2019. Ανάλυση ελληνικών σομάτων κειμένων με τη χρήση τεχνικών μηχανικής μάθησης: υπολογιστική αναπαράσταση της ιδιολέκτου. Διδακτορική διατριβή. Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών.
- Πολυμενάς, Γ. & Φραγκάκη, Γ. 2019. «Έπεσε πάνω στην τζαμαρία και τραυματίστηκε θανάσιμα»: Αναπαραστάσεις και επιστημική στάση σε ειδησεογραφικά σάιτ και στο Twitter για τον θάνατο του Ζακ Κωστόπουλου. Προφορική ανακοίνωση στο 14ο Διεθνές Συνέδριο Ελληνικής Γλωσσολογίας, Πανεπιστήμιο Πατρών, 5-8 Σεπτεμβρίου 2019.
- Pak, A. & Paroubek, P. 2010. Twitter as a corpus for sentiment analysis and opinion mining. *Proceedings of the International Conference on Language Resources and Evaluation*. European Language Resources Association, 1320-1326.
- Partington, A., Duguid, A. & Taylor, C. 2013. *Patterns and Meanings in Discourse: Theory and Practice in Corpus-Assisted Discourse Studies (CADS)*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Pitsilis, G., Ramampiaro, H. & Langseth, H. 2018. Effective hate-speech detection in Twitter data using recurrent neural networks. *Applied Intelligence* 48, 4730-4742.
- Sifianou, M. 2015. Conceptualizing politeness in Greek: Evidence from Twitter corpora. *Journal of Pragmatics* 86, 25-30.
- Sifianou, M. & Bella, S. 2019. Twitter, politeness, self-presentation. In P. Bou-Franch & P. Garcés-Conejos Blitvitz (eds), *Analyzing Digital Discourse: New Insights and Future Directions*. London: Palgrave Macmillan, 341-366.
- Simaki, V., Paradis, C., Skeppstedt, M., Sahlgren, M., Kucher, K. & Kerren, A. 2017. Annotating speaker stance in discourse: The Brexit Blog Corpus. *Corpus Linguistics and Linguistic Theory*. Διαθέσιμο στο: <https://doi.org/10.1515/cllt-2016-0060>
- Τσαγγαλίδης, Α. 2012. Υποθετικοί λόγοι στη νέα ελληνική. Στο Μ. Τζεβελέκου, Α. Τσαγγαλίδης & Α. Ψάλτου-Joycey *Το χρονικό σύστημα της νέας ελληνικής: Μελέτες από τη σκοπιά της ελληνικής ως ξένης γλώσσας*. Αθήνα: Πατάκης.
- Φραγκάκη, Γ. 2010. Ο αξιολογικός ρόλος του επιθέτου και η χρήση του ως δείκτη ιδεολογίας: Μελέτη βασισμένη σε σώματα κειμένων δημοσιογραφικού λόγου. Διδακτορική διατριβή. Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών.

- Φραγκάκη, Γ. & Πολυμενέας, Γ. (υπό κρίση). *Επίδοξος ληστής, ιδιοκτήτης κοσμηματοπωλείου και δεύτερο άτομο: Αναπαραστάσεις δρώντων σε άρθρα ειδησεογραφικών σάιτ για τον θάνατο του Ζακ Κωστόπουλου. Πρακτικά 14ου Διεθνούς Συνεδρίου Ελληνικής Γλωσσολογίας, Πανεπιστήμιο Πατρών.*
- van Dijk, T. A. 1998. Opinions and ideologies in the Press. In A. Bell & P. Garrett (eds), *Approaches to Media Discourse*. Oxford: Blackwell, 21-63.
- van Leeuwen, T. 2008. *Discourse and Practice: New Tools for Critical Discourse Analysis*. Oxford: Oxford University Press.
- Zappavigna, M. 2011. Ambient affiliation: A linguistic perspective on Twitter. *New Media & Society* 13 (5), 788-806.
- Zappavigna, M. 2012. *Discourse of Twitter and Social Media: How we Use Language to Create Affiliation on the Web*. London: Continuum.
- Zappavigna, M. 2013. Enacting identity in microblogging through ambient affiliation. *Discourse & Communication* 8(2), 209-228.
- Zappavigna, M. 2015. Searchable talk: The linguistic functions of hashtags. *Social Semiotics* 25(3), 274-291.